

**Federaal
Planbureau**
Economische analyses en vooruitzichten

**Instituut
voor de Nationale
Rekeningen**

Economische vooruitzichten 2013-2014

September 2013

Kunstlaan 47-49
1000 Brussel

E-mail: contact@plan.be
<http://www.plan.be>

Overname wordt toegestaan, behalve voor handelsdoeleinden, mits bronvermelding.

Verantwoordelijke uitgever: Henri Bogaert

Wettelijk Depot: D/2013/7433/24

Disponibile en français

Inhoudstafel

Woord vooraf	1
Samenvatting.....	3
1. De internationale omgeving.....	5
1.1. Evolutie van de wereldeconomie	5
1.2. Conjunctuur bij onze drie belangrijkste handelspartners	7
1.3. Rentevoeten en wisselkoersen	8
1.4. Onzekerheden	9
2. Het bbp en zijn belangrijkste bestedingscomponenten	10
2.1. Economische groei	10
2.2. Consumptieve bestedingen van de particulieren	10
2.3. Bedrijfsinvesteringen	12
2.4. Investeringen in woongebouwen	13
2.5. Overheidsconsumptie en -investeringen	14
2.6. Voorraadwijzigingen	14
2.7. Uitvoer en invoer	14
3. Ontwikkeling van prijzen en lonen	16
3.1. Binnenlands prijsverloop	16
3.2. Indexering van de overheidslonen en de sociale uitkeringen	18
3.3. Loonontwikkeling in de marktsector	18
3.3.1. Ontwikkeling van de loonkosten	18
3.3.2. Werkgeversbijdrageverminderingen, loonsubsidies en werkbonus	19
3.3.3. Ontwikkeling van de loonquote	21
4. Arbeidsmarkt	22
Bijlage	27

Lijst van tabellen

Tabel 1	Opbouw van de uurloonkosten in de marktsector	19
Tabel 2	Ex ante loonlastenverlagingen voor de ondernemingen en de gezinnen	20

Lijst van figuren

Figuur 1	Kwartaalverloop van de wereldwijde industriële productie	5
Figuur 2	Economic sentiment indicator eurozone	6
Figuur 3	Kwartaalverloop van het bbp in volume	6
Figuur 4	Kwartaalverloop van het bbp in volume	7
Figuur 5	Verloop van de langetermijnrentevoeten	8
Figuur 6	Kwartaalverloop van het Belgische bbp in volume	10
Figuur 7	Particuliere consumptie in volume	11
Figuur 8	Particuliere consumptie, beschikbaar inkomen en spaarquote	11
Figuur 9	Bedrijfsinvesteringen in volume	12
Figuur 10	Investeringsquote en rendabiliteit in de marktsector	13
Figuur 11	Investeringen in woongebouwen in volume	13
Figuur 12	Uitvoer van goederen en diensten	15
Figuur 13	Inflatie: verloop op kwartaalbasis	16
Figuur 14	Opsplitsing van het indexcijfer der consumptieprijzen	17
Figuur 15	Ontwikkeling van de loonquote	21
Figuur 16	Toegevoegde waarde, werkgelegenheid en productiviteit in de marktsector	22
Figuur 17	Ontwikkeling van de werkgelegenheid en de werkgelegenheidsgraad	24
Figuur 18	Ontwikkeling van de werkende bevolking, de werkloosheid en de beroepsbevolking	25

Woord vooraf

Overeenkomstig de wet van 21 december 1994 heeft het Instituut voor de Nationale Rekeningen (INR) de cijfers van de economische begroting meegedeeld aan de minister van Economie. Volgens de gangbare procedure heeft het Federaal Planbureau (FPB) een voorstel van economische begroting voorgelegd aan het wetenschappelijk comité en aan de raad van bestuur van het INR. Laatstgenoemde keurt de definitieve cijfers goed en draagt de eindverantwoordelijkheid. Het wetenschappelijk comité heeft een gunstig advies uitgebracht over de economische begroting.

Deze vooruitzichten houden rekening met de jaaraggregaten die gepubliceerd werden in Deel 2 van de Nationale rekeningen 2011 ('Gedetailleerde rekeningen en tabellen'), alsook met Deel 1 van de Nationale rekeningen 2012 ('Eerste raming van de jaarlijkse rekeningen') en met de kwartaalaggregaten tot het eerste kwartaal van 2013.

De hypothesen in verband met de internationale omgeving zijn gebaseerd op recente consensusvooruitzichten (Consensus Economics) en kwartaalramingen van de wereldgoederenhandel die opgesteld werden door het Nederlandse Centraal Planbureau. De evolutie van de financiële variabelen (wisselkoersen, rentevoeten, olieprijsen) werd afgeleid uit de verwachtingen van de financiële markten van begin september. De vooruitzichten voor België werden gegenereerd aan de hand van de jaar- en de kwartaalversie van het Modtrim-model, dat op het FPB werd ontwikkeld.

Deze vooruitzichten werden voltooid op 5 september 2013.

Henri Bogaert

Commissaris van het Federaal Planbureau

Jean-Marc Delporte

Voorzitter van de raad van bestuur van het
Instituut voor de Nationale Rekeningen

Kerncijfers voor de Belgische economie*Wijzigingspercentages in volume - tenzij anders vermeld*

	2011	2012	2013	2014
Consumptieve bestedingen van de particulieren	0,2	-0,3	0,4	0,8
Consumptieve bestedingen van de overheid	0,8	0,8	0,3	1,0
Bruto vaste kapitaalvorming	4,1	-0,1	-2,3	0,6
Totaal van de nationale bestedingen	1,8	-0,4	-0,2	0,8
Uitvoer van goederen en diensten	5,5	0,7	0,2	3,6
Invoer van goederen en diensten	5,6	0,6	-0,1	3,4
Netto-uitvoer (bijdrage tot de groei van het bbp)	0,0	0,1	0,3	0,3
Bruto binnenlands product	1,8	-0,3	0,1	1,1
Nationaal indexcijfer der consumptieprijzen	3,5	2,8	1,2	1,3
Gezondheidsindex	3,1	2,6	1,3	1,4
Reëel beschikbaar inkomen van de particulieren	-0,8	0,9	0,2	1,0
Spaarquote van de particulieren (in % van het beschikbaar inkomen)	14,4	15,3	15,1	15,2
Binnenlandse werkgelegenheid (jaargemiddelde verandering, in duizendtallen)	61,6	8,2	-7,7	18,7
Werkloosheidsgraad (Eurostatstandaard, jaargemiddelde)	7,2	7,6	8,6	8,9
Saldo lopende rekening (betalingsbalans, in % van het bbp)	-1,1	-1,6	-1,4	-0,9
Wisselkoers van de euro in dollar (aantal dollars voor 100 euro)	139,2	128,6	131,6	132,0
Korte rente (Euribor, 3 maanden) (%)	1,4	0,6	0,2	0,4
Lange rente (OLO, 10 jaar) (%)	4,2	3,0	2,5	3,1

Samenvatting

Na een recessie die anderhalf jaar duurde, knoopte de economie van de eurozone als geheel weer aan met groei in het tweede kwartaal van 2013. De groeiverschillen tussen de lidstaten bleven echter aanzienlijk, met enerzijds een sterke herneming in Duitsland en Frankrijk, maar anderzijds een verdere afname van de economische activiteit in een aantal andere landen. De gunstige ontwikkeling van diverse vertrouwensindicatoren suggereert een verder herstel tijdens de tweede helft van dit jaar. Indien de huidige relatieve rust op de financiële markten bewaard blijft, kan de herneming zich bestendigen tegen de achtergrond van een licht aantrekkende groei van de wereldeconomie.

Ondanks de positieve groei vanaf het tweede kwartaal zou het bbp van de eurozone op jaarbasis nog dalen in 2013 (-0,5 %). De recessie tot het eerste kwartaal van dit jaar zorgde immers voor een ongunstig startpunt. In 2014 zou de economische groei slechts 1 % bedragen. Het strakke begrotingsbeleid van de nationale overheden weegt op de economische activiteit (zij het minder dan in 2012), terwijl een aantal lidstaten kampt met kredietschaarste. Bovendien blijft het vertrouwen in de overheidsfinanciën en in de bankensector van een aantal eurolanden kwetsbaar. Een heropflakkering van de schulden crisis in één of meerdere eurolanden zou het basisscenario dan ook in het gedrang kunnen brengen. Omgekeerd kan een sterker dan verwacht vertrouwensherstel leiden tot een meer uitgesproken herneming van de conjunctuur in de eurozone.

De internationale conjunctuurvertraging leidde vorig jaar tot een lichte krimp van de Belgische economische activiteit (-0,3 %). De Belgische economie knoopte in het tweede kwartaal van 2013 opnieuw aan met positieve groei (0,2 % op kwartaalbasis) en zou dat tempo handhaven in de tweede jaarhelft, dit tegen de achtergrond van een verdere Europese conjunctuuropleving. Door een ongunstig startpunt blijft de jaargroei evenwel beperkt tot 0,1 %. In 2014 trekt de uitvoergroei verder aan en herneemt de binnenlandse vraag, wat resulteert in een bbp-groei van 1,1 %.

De Belgische uitvoer is sedert het tweede kwartaal van 2012 gedaald door de groeivertraging van de buitenlandse afzetmarkten. De uitvoergroei zou positief worden en aan kracht winnen naarmate de internationale conjunctuur verbetert. Op jaarbasis resulteert dat in een nog bescheiden uitvoergroei van 0,2 % in 2013, die aantrekt tot 3,6 % in 2014. In beide jaren levert de netto-uitvoer een positieve bijdrage tot de economische groei. Samen met de lagere olieprijs leidt dat tot een kleiner tekort op de lopende rekening van de betalingsbalans.

Het consumentenvertrouwen, dat bijzonder gevoelig is voor de situatie op de arbeidsmarkt, begon midden 2011 sterk af te nemen. Als gevolg daarvan spaarden de gezinnen in 2012 een groter deel van hun beschikbaar inkomen (15,3 %) dan in 2011, wat ten koste ging van de particuliere consumptie. De verbetering van het consumentenvertrouwen sinds het tweede kwartaal van 2013 maakt een verdere stijging van de spaarneiging weinig waarschijnlijk. Daardoor zou de particuliere consumptie in 2013 en 2014 toenemen met resp. 0,4 % en 0,8 %, wat meer in lijn is met de evolutie van het reëel beschikbaar inkomen. De investeringen in woongebouwen zouden in 2013 voor de vijfde maal in zes jaar tijd sterk terugvallen (-4,4 %) en zich pas in 2014 min of meer stabiliseren (-0,4 %).

De bedrijfsinvesteringen hielden stand in 2012 (0,1 %) ondanks tegenvallende afzetmogelijkheden en een verdere afbrokkeling van het ondernemersvertrouwen. Het huidige overschot aan industrieel productievermogen beperkt de behoefte aan uitbreidingsinvesteringen en het ondernemersvertrouwen is, ondanks een lichte verbetering in de voorbije twee maanden, nauwelijks hoger dan begin 2012. De bedrijfsinvesteringen zouden in 2013 dan ook een krimp vertonen (-1,1 %), maar in 2014 zou de verbetering van het economisch klimaat resulteren in een investeringsgroei van 1,8 %.

Rekening houdend met alle gekende maatregelen zou de jaarlijkse volumegroei van de overheidsconsumptie in 2013 en 2014 uitkomen op respectievelijk 0,3 % en 1 %. Het groeipad van de overheidsinvesteringen wordt in belangrijke mate bepaald door infrastructuurwerken van de lokale overheid. Na een toename van in totaal 13 % tijdens de periode 2011-2012, zouden de overheidsinvesteringen in totaal met 11 % dalen in de jaren 2013-2014.

Als gevolg van de conjunctuurverzwakking daalde de binnenlandse werkgelegenheid in de loop van 2012 en – vooral – in het eerste kwartaal van 2013. Door een gunstig startpunt was er in 2012 jaargemiddeld toch nog een netto-werkgelegenheidscreatie van 8 200 personen. Dit jaar zouden netto ongeveer 8 000 arbeidsplaatsen verloren gaan, al zou de situatie in de loop van het jaar licht verbeteren naarmate de economische activiteit aantrekt. In 2014 zouden er bijna 19 000 arbeidsplaatsen bijkomen.

Door de moeilijke situatie op de arbeidsmarkt en de verdere toename van de beroepsbevolking steeg het aantal werklozen (met inbegrip van de oudere niet-werkzoekende uitkeringsgerechtigden) in 2012 met 8 500 personen. Hun aantal zou in 2013 en 2014 verder toenemen met resp. 21 000 en 18 000 personen. De werkloosheidsgraad (administratief concept FPB) zou daardoor stijgen van 12,1 % in 2012 tot 12,7 % in 2014. De geharmoniseerde Eurostat-werkloosheidsgraad (berekend op basis van de arbeidskrachtenenquête) stijgt van 7,6 % in 2012 tot 8,9 % in 2014.

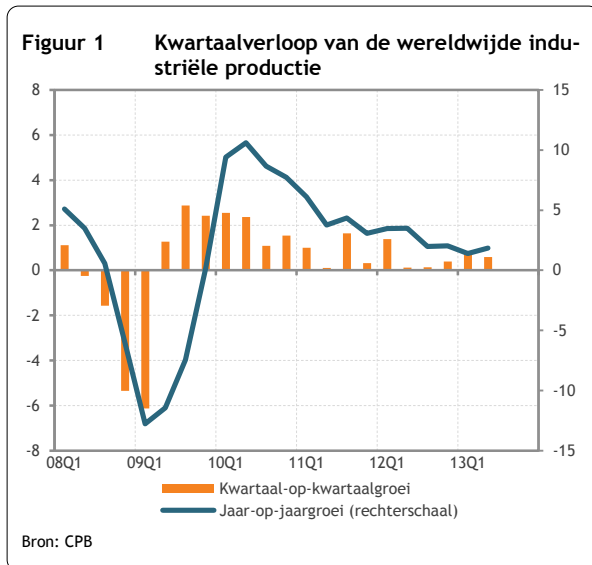
De Belgische inflatie, gemeten aan de hand van het nationaal indexcijfer van de consumptieprijzen, zou afkoelen van 2,8 % in 2012 tot resp. 1,2 % en 1,3 % in 2013 en 2014. Die vertraging is grotendeels toe te schrijven aan een afkoeling van de onderliggende inflatie en een daling van de energieprijzen. De energieprijzen worden zowel beïnvloed door een daling van de olieprijs uitgedrukt in euro als door de prijsverlagingen voor gas en elektriciteit die enkele leveranciers begin dit jaar doorvoerden. Bovendien wordt het effect van de solden op de consumptieprijzen sinds dit jaar in het indexcijfer doorerekend.

De groei van de gezondheidsindex, die niet beïnvloed wordt door het prijsverloop van alcoholische dranken, tabak, benzine en diesel, kent een iets minder uitgesproken vertraging, nl. van 2,6 % in 2012 tot resp. 1,3 % en 1,4 % in 2013 en 2014. De huidige spilindex voor de overheidswedden en sociale uitkeringen (122,01) zou overschreden worden in mei 2014.

1. De internationale omgeving

1.1. Evolutie van de wereldeconomie¹

De afkoeling van de wereldeconomie, die in 2011 begon, zette zich door in 2012 onder invloed van de Europese schuldencrisis, het restrictieve budgettaire beleid in de Verenigde Staten en Europa en de monetaire verstrakking in de opkomende economieën. Een aantal beleidsmaatregelen zorgde ervoor dat in de tweede helft van vorig jaar de rust terugkeerde op de financiële markten en dat het vertrouwen van consumenten en producenten begon te hernemen. Die maatregelen omvatten de bereidheid van de ECB om (onder voorwaarden) onbeperkt overheidsobligaties te kopen van landen met budgettaire problemen, de bijkomende kwantitatieve versoepeling door de Amerikaanse centrale bank alsook een belangrijk monetair en budgettair stimulusprogramma in Japan. Dat leidde tot een voorzichtige herneming van de wereldgroei in de eerste helft van 2013 (zie figuur 1), die vooral gedragen werd door de geavanceerde economieën, aangezien de opkomende economieën met een verdere groeivertraging kampten.

wen van consumenten en producenten begon te hernemen. Die maatregelen omvatten de bereidheid van de ECB om (onder voorwaarden) onbeperkt overheidsobligaties te kopen van landen met budgettaire problemen, de bijkomende kwantitatieve versoepeling door de Amerikaanse centrale bank alsook een belangrijk monetair en budgettair stimulusprogramma in Japan. Dat leidde tot een voorzichtige herneming van de wereldgroei in de eerste helft van 2013 (zie figuur 1), die vooral gedragen werd door de geavanceerde economieën, aangezien de opkomende economieën met een verdere groeivertraging kampten.

De recente evolutie van de vertrouwensindicatoren suggereert dat de herleving in de Verenigde Staten en in Europa zich zou bestendigen in de tweede jaarhelft, terwijl de economische groei in de opkomende economieën gematigd zou blijven. De groei van de wereldeconomie zou in 2014 verder aantrekken, gedragen door zowel de geavanceerde als de opkomende economieën onder invloed van het geleidelijk vertrouwensherstel, een nog steeds uiterst soepel monetair beleid en een minder restrictief budgettair beleid.

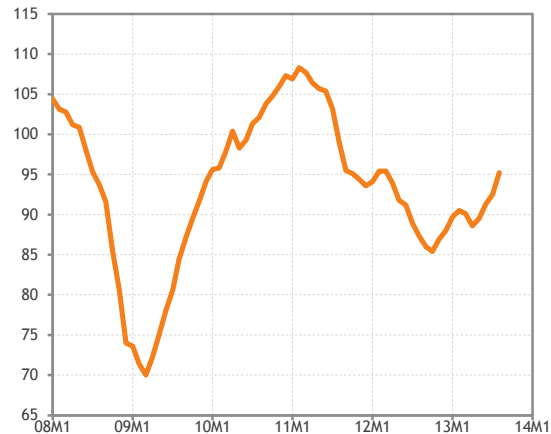
De aanzienlijke overheidsbesparingen en belastingverhogingen tastten de groei van de Amerikaanse economie minder aan dan aanvankelijk gevreesd. Na 0,3 % in het eerste kwartaal van 2013, nam de bbp-groei toe tot 0,6 % in het tweede kwartaal. De groei werd vooral geruggesteund door de particuliere consumptie, dankzij de verbeterde situatie op de arbeidsmarkt en gunstige vermogenseffecten (stijgende vastgoedprijzen en hogere aandelenkoersen). Ook de bouwinvesteringen bleken andermaal positief bij te dragen tot de economische groei. De forse toename van het consumenten- en ondernemersvertrouwen laat een verder aantrekkende economische groei vermoeden. Op jaarbasis zou de Amerikaanse bbp-groei uitkomen op 1,7 % in 2013 en op 2,7 % in 2014.

Na zes opeenvolgende kwartalen van negatieve groei, knoopte de economie van de eurozone als geheel weer aan met groei in het tweede kwartaal van 2013 (0,3 %). Duitsland en Frankrijk presteerden

¹ De in dit hoofdstuk vermelde jaargroecijfers voor het bbp in 2013 en 2014 zijn gebaseerd op de consensusvooruitzichten van Consensus Economics (augustus 2013), maar ze werden aangepast om rekening te houden met de bbp-observaties voor het tweede kwartaal van 2013.

sterk, terwijl de groei in enkele zuiderse landen minder negatief werd. Het scenario van een geleidelijk,

Figuur 2 Economic sentiment indicator eurozone
Index, gecorrigeerd voor seizoensinvloeden

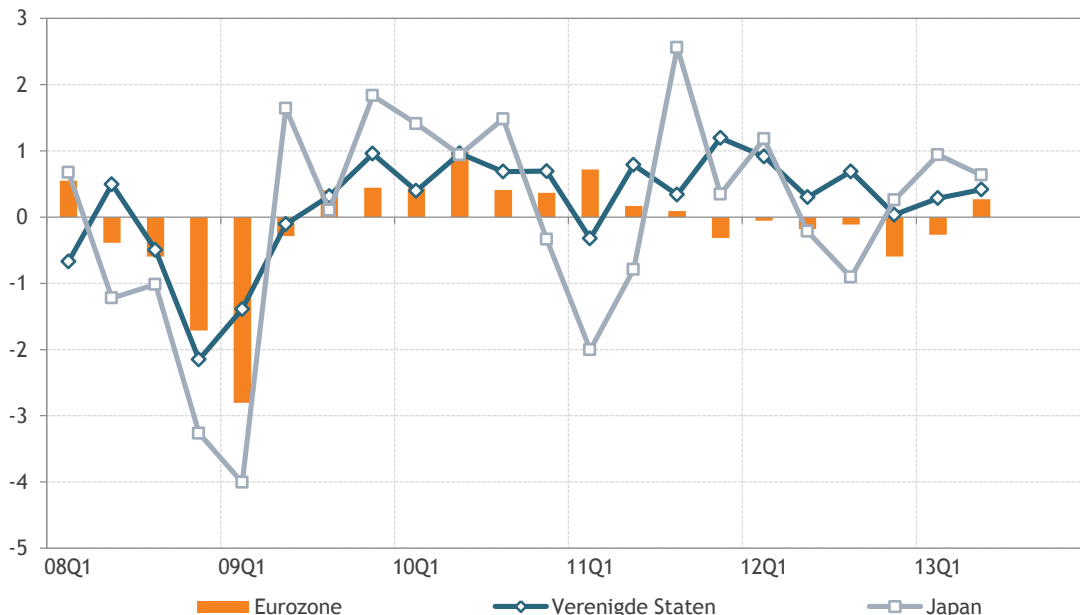

Bron: Europese Commissie

maar duurzaam herstel werd recent bevestigd door een algemene verbetering van het vertrouwen van consumenten en producenten in de eurolanden. Ondanks de positieve groei vanaf het tweede kwartaal zou het bbp van de eurozone op jaarbasis nog dalen in 2013 (-0,5 %). De recessie tot het eerste kwartaal van dit jaar zorgt immers voor een ongunstig startpunt. Volgend jaar zou het herstel zich doorzetten, geholpen door een geleidelijke groeiversnelling van de wereldeconomie, maar al bij al zou de bbp-groei niet meer dan 1 % bedragen. Het strakke begrotingsbeleid van de nationale overheden weegt immers op de economische activiteit (zij het minder dan in 2012), terwijl een aantal lidstaten kampt met kredietschaarste.

Na een recessie in de loop van 2012 veerde de Japanse economie sterk op in de eerste twee kwartalen van 2013 (kwartaalgroei van 0,9 en 0,6 %) onder impuls van een budgettair en monetair relanceprogramma. De afgenomen deflatievrees stimuleerde de particuliere consumptie en de investeringen, terwijl de uitvoer geholpen werd door de depreciatie van de yen. Verwacht wordt dat de economische activiteit in de komende kwartalen blijft toenemen, zij het in een gematigder tempo. Op jaarbasis zou de bbp-groei in 2013 en 2014 daardoor uitkomen op resp. 1,5 % en 1,4 %.

Figuur 3 Kwartaalverloop van het bbp in volume
Kwartaal-op-kwartaalgroei, gecorrigeerd voor seizoensinvloeden en kalendereffecten

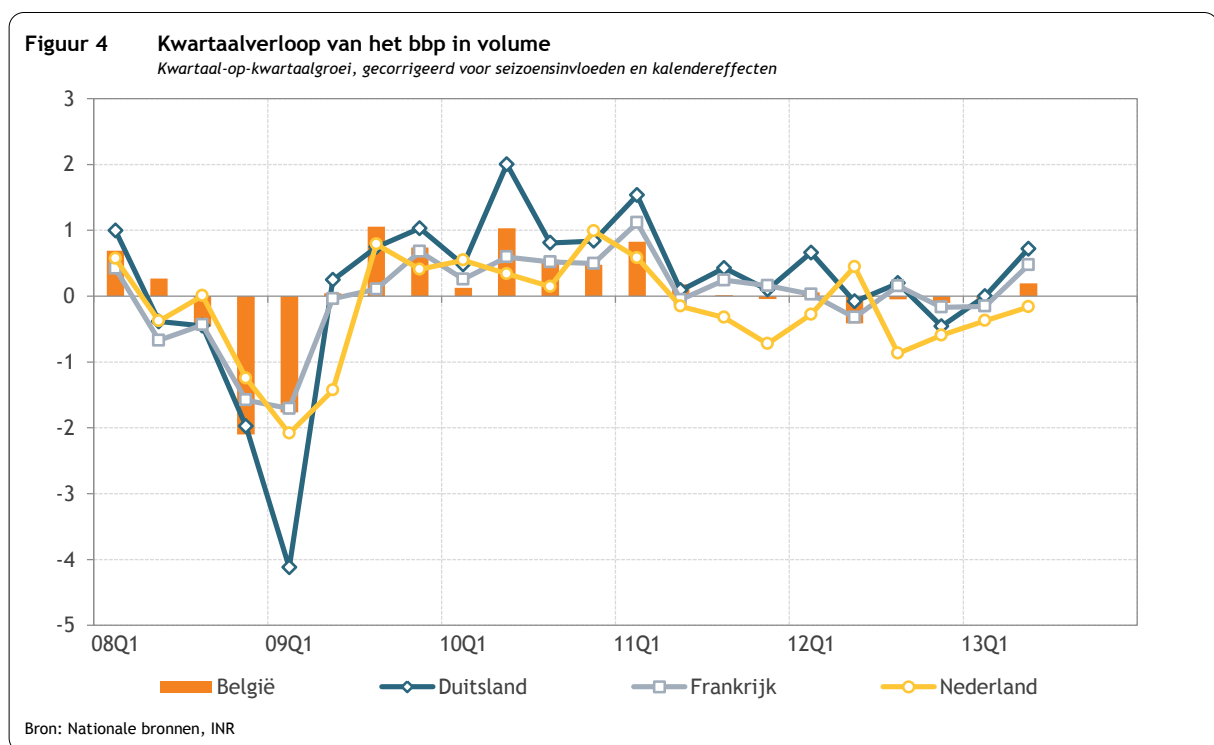
Bron: Nationale bronnen, Eurostat

De Chinese economische groei vertraagt gestaag sinds begin 2010 en bedroeg nog 7,5 % (jaar-op-jaar) in het tweede kwartaal van dit jaar, wat aanzienlijk lager is dan het gemiddelde van de afgelopen 20 jaar (10 %). De Chinese autoriteiten lijken echter niet van plan om via een bijkomende monetaire ver-

soepeling de groei terug aan te zwengelen omwille van het risico op een kredietzeepbel. Men zou een meer evenwichtige economische groei nastreven door die minder afhankelijk te maken van investeringen en door de particuliere consumptie een grotere rol te laten spelen. Voor dit en volgend jaar wordt een bbp-groei van 7,5 % verwacht.

1.2. Conjunctuur bij onze drie belangrijkste handelspartners

De Belgische economie groeide met 0,2 % in het tweede kwartaal van 2013, terwijl de Franse en de Duitse bbp-groei fors toenamen (met respectievelijk 0,5 % en 0,7 %) en de Nederlandse economische activiteit bleef krimpen (-0,2 %). In jaar-op-jaartermen bedroeg het verlies voor de Nederlandse economie zelfs 2 %, kon de Belgische economie zich min of meer handhaven (-0,1 %) en groeiden de Duitse en de Franse economieën elk met 0,3 %, vooral dankzij de particuliere consumptie.

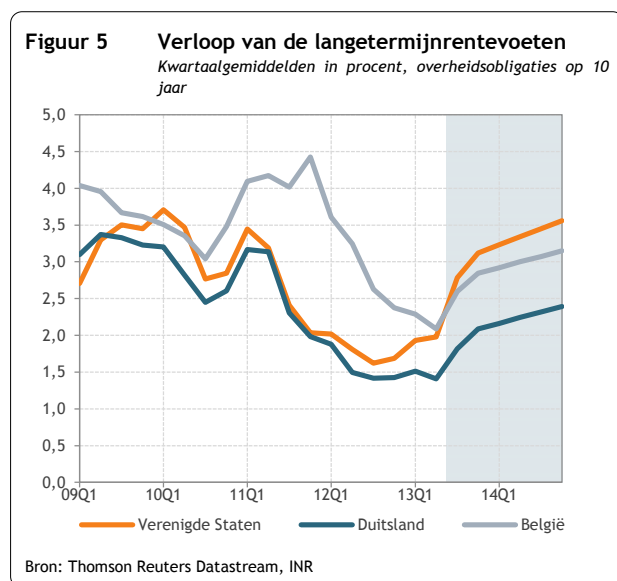
Na vier kwartalen van zwakke of negatieve groei, zette de Duitse economie een sterke groeiprestatie neer in het tweede kwartaal van 2013 (0,7 %). Een belangrijk deel van die groei (0,3 procentpunt) was te danken aan een normalisering van de bouwinvesteringen na de strenge winter. Daarnaast versnelde de groei van de particuliere consumptie aanzienlijk en leverde ook de netto-uitvoer een positieve bijdrage tot de groei. Tot voor kort maakten bedrijven amper gebruik van de uiterst gunstige financieringsvoorwaarden en beperkten ze hun uitbreidingsinvesteringen. De verminderde onzekerheid over het voortbestaan van de eurozone en de gunstigere afzetperspectieven zouden voor een geleidelijke heropleving van de bedrijfsinvesteringen moeten zorgen. Vooral door een beperktere bijdrage van de bouwinvesteringen tot de economische groei, zou die de volgende kwartalen iets gematigder blijven. Niettemin zou de bbp-groei op jaarbasis versnellen van 0,5 % in 2013 tot 1,7 % in 2014.

Na twee kwartalen van teruglopende economische activiteit, nam het Franse bbp verrassend sterk toe met 0,5 % in het tweede kwartaal van 2013. Dit vooral onder impuls van de particuliere consumptie, al droegen ook de overheidsconsumptie en de voorraadvorming bij toe tot de groei. De investeringsgroei bleef negatief, maar minder dan in de voorgaande kwartalen. De economische activiteit zou verder aantrekken, wat resulteert in een bbp-groei in 2013 en 2014 van resp. 0,1 % en 0,8 %.

Met een groei van -0,2 % in het tweede kwartaal kromp de Nederlandse economie voor het vierde opeenvolgende kwartaal, vooral onder invloed van een teruglopende particuliere consumptie. De vastgoedcrisis en de onzekerheid over de fiscale aftrekbaarheid van hypothecaire leningen bleven zwaar op het vertrouwen wegen, terwijl de stijgende werkloosheid en de bezuinigingen van de overheid de koopkracht verder aantastten. Onder invloed van de economische groei in de buurlanden zou de Nederlandse economie terug aanknopen met positieve groeicijfers tegen eind 2013, al zouden de dalende woningprijzen het herstel afremmen. Op jaarbasis zou het bbp dit jaar verder krimpen (-1,2 %) en zich volgend jaar licht herstellen met 0,5 %.

1.3. Rentevoeten en wisselkoersen²

De Europese Centrale Bank verlaagde haar herfinancieringsrente in 2013 met 25 basispunten tot 0,50 %. Bovendien maakt de ECB, net als de Federal Reserve en de Bank of England, voortaan gebruik van zo-

genoemde 'forward guidance' waarbij aangekondigd wordt dat de beleidsrente voor een lange tijd laag zal gehouden worden. Sedert begin mei overweegt de Amerikaanse centrale bank om het tempo van haar obligatie-aankopen te verminderen. Dat vooruitzicht heeft aanleiding gegeven tot een wereldwijde opstoot van de langetermijnrentevoeten. In de Verenigde Staten bedroeg die toename ongeveer 120 basispunten en in Duitsland en België ongeveer 80 basispunten (situatie eind augustus). Op jaarbasis gaan we uit van een Belgische tienjaarsrente van 2,5 % in 2013 en van 3,1 % in 2014.

De wegebbende vrees voor het uiteenvallen van de eurozone leidde tot een aanzienlijke appreciatie van de euro tegenover de meeste munten vanaf midden 2012. De voorbije maanden versterkte de euro ook fors ten opzichte van de munten uit de opkomende landen, die getroffen worden door een kapitaalvlucht naar de ontwikkelde economieën (een gevolg van het mogelijke einde van de Amerikaanse kwantitatieve versoepeling). Op jaarbasis zou de nominale effectieve wisselkoers voor België (de gewogen gemiddelde wisselkoers van de euro t.o.v. de munten van onze belangrijkste handelspartners) toenemen met 1,6 % in 2013 en met 0,9 % in 2014.

² Deze technische hypothesen zijn gebaseerd op de termijntoetsen van begin september 2013.

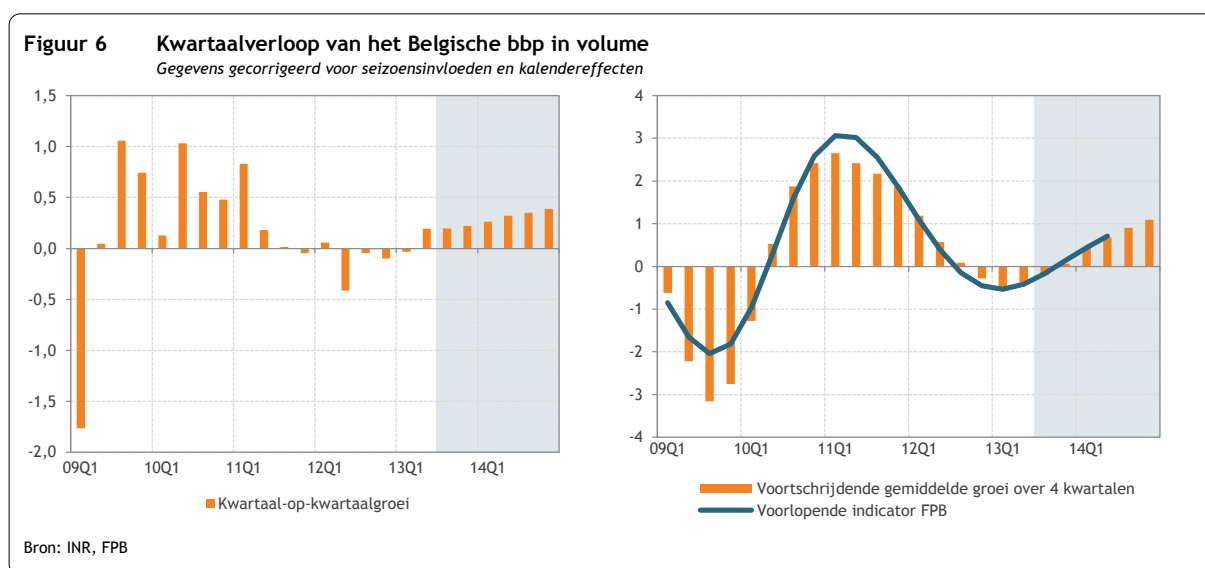
1.4. Onzekerheden

Het internationaal scenario blijft uitermate onzeker. De voornaamste neerwaartse risico's bestaan uit een heropflakking van de Europese schulden crisis (bijv. door politieke instabiliteit of nieuwe financiële problemen in één of meerdere eurolanden), een sterke groeivertraging in China en de andere opkomende landen alsook een te forse algemene stijging van de langetermijnrentevoeten (wat krediet duurder maakt). Die zouden het scenario van een verdere heropleving van de Europese economie in gevaar kunnen brengen. Omgekeerd kan een sterker dan verwacht vertrouwensherstel leiden tot een meer uitgesproken herneming van de wereldeconomie. Ten slotte blijft de evolutie van de internationale olieprijs onzeker en sterk afhankelijk van de geopolitieke situatie in het Midden-Oosten.

2. Het bbp en zijn belangrijkste bestedingscomponenten

2.1. Economische groei

De internationale conjunctuurvertraging leidde vorig jaar tot een lichte krimp van de Belgische economische activiteit (-0,3 %). Na vier opeenvolgende kwartalen waarin het bbp daalde, knoopte de Belgische economie in het tweede kwartaal van 2013 opnieuw aan met positieve groei (0,2 % op kwartaalbasis). Tegen de achtergrond van een Europese conjunctuurherleving zou dat groeitempo zich handhaven in de tweede jaarhalf. In de loop van 2014 zou het groeitempo van de uitvoer en van de binnenlandse vraag verder verstevigen, waardoor de kwartaalgroei van het bbp in de tweede jaarhalf aantrekt tot 0,4 %. Door een ongunstig startpunt blijft de economische jaargroei in 2013 beperkt tot 0,1 %, maar in 2014 zou de groei 1,1 % bedragen.

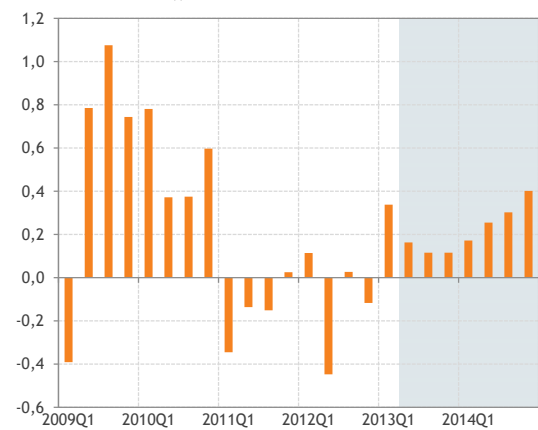

2.2. Consumptieve bestedingen van de particulieren

Het reëel beschikbaar gezinsinkomen daalde in 2010 (-1,2 %) en 2011 (-0,8 %). De indexering van de lonen en de sociale uitkeringen bleef achter op de inflatie³, waardoor de reële groei van die inkomenscategorieën zeer beperkt bleef. Bovendien lieten het reëel inkomen van de zelfstandigen en de inkomsten uit vermogen een uitgesproken daling optekenen en namen de belastingen op inkomen fors toe, gegeven de evolutie van het primair inkomen. De particuliere consumptie bleef echter toenemen (met resp. 2,7 % en 0,2 %), wat gepaard ging met een aanzienlijke terugval van de spaarquote. De consumptiegroei in 2011 was echter volledig toe te schrijven aan een gunstig overloopeffect, want in de loop van het jaar werd een daling opgetekend (zie figuur 7). De NBB-indicator van het consumentenvertrouwen viel immers sterk terug, vooral door de toegenomen vrees voor werkloosheid.

³ Zie tabel B.4 in de bijlage.

Figuur 7 Particuliere consumptie in volume
Gegevens gecorrigeerd voor seizoensinvloeden en kalendereffecten

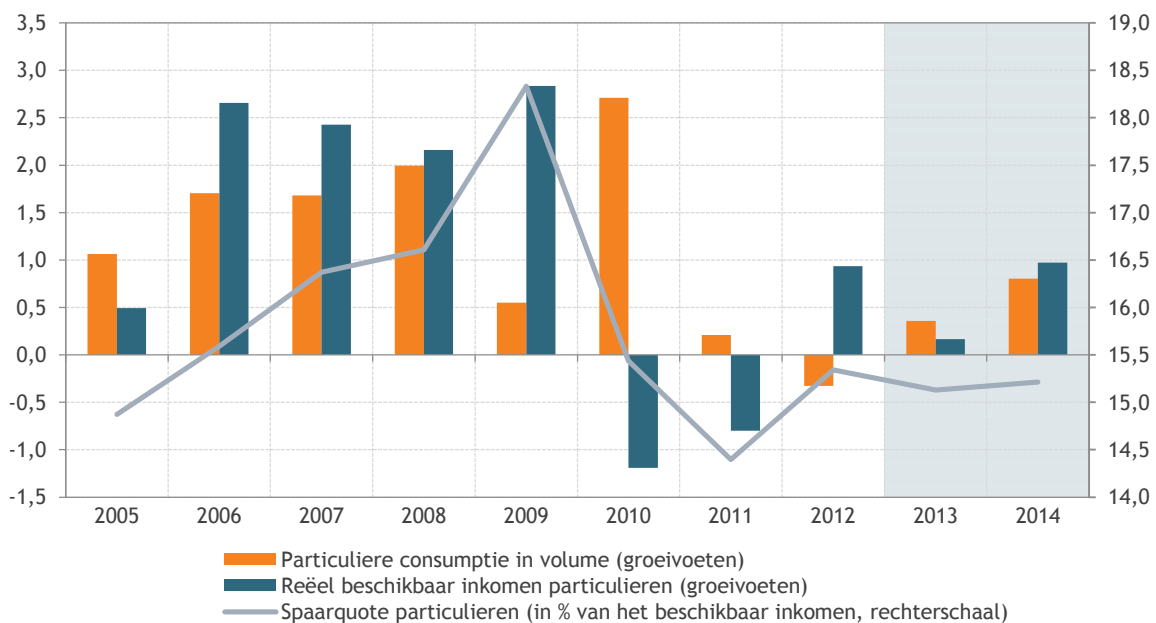

Bron: INR, FPB

Ondanks de zwakke conjunctuur nam de koopkracht van de gezinnen vorig jaar af met 0,9 % en wordt voor dit jaar een kleine stijging van 0,2 % verwacht. In 2012 werd de reële groei van de lonen ondersteund door de toename van de uurlonen vóór indexering en de werkgelegenheids groei. In 2013 zorgt de indexering voor een beperkte groei van de reële lonen, ondanks een daling van de werkgelegenheid en een nulgroei van de uurlonen vóór indexering. De afkoelende inflatie wordt immers overtroffen door de indexering van lonen en sociale uitkeringen, die nog gedeeltelijk wordt beïnvloed door de (hogere) inflatie van het voorgaande jaar. Bovendien

houden deze vooruitzichten rekening met de tot dusver genomen maatregelen, waaronder de welvaartsaanpassing van de vervangingsinkomens. In 2014 zou de koopkrachtverbetering 1 % bedragen, ondersteund door een gunstiger ontwikkeling van de werkgelegenheid en door het inkomen uit vermogen, dat opnieuw stijgt als gevolg van hogere rentetarieven en een sterkere economische groei, die de rendabiliteit van de bedrijven doet toenemen.

Figuur 8 Particuliere consumptie, beschikbaar inkomen en spaarquote

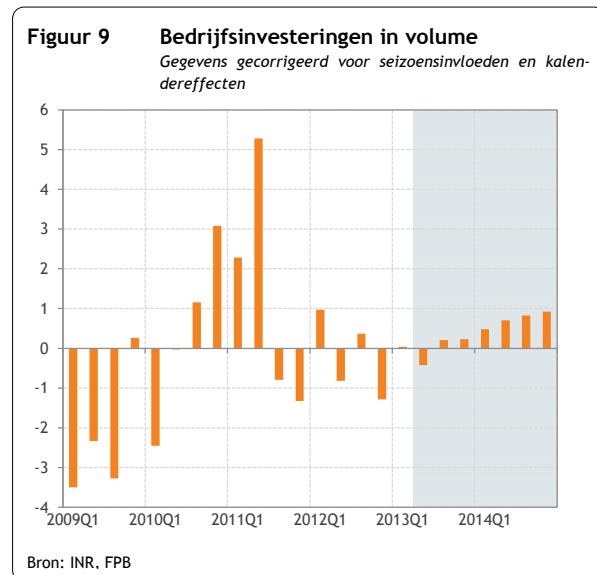
Bron: INR, FPB

Door het sterk afgenomen consumentenvertrouwen daalde de consumptie van de particulieren in 2012 voor het eerst in 20 jaar (-0,3 %) en steeg de spaarquote tot 15,3 %. In 2013 en 2014 zou de spaarquote ongeveer stabiel blijven. Enerzijds maakt de verbetering van het consumentenvertrouwen sinds het tweede kwartaal van 2013 een verdere stijging van de spaarneiging weinig waarschijnlijk, maar anderzijds bevindt de indicator zich nog steeds duidelijk onder zijn langetermijngemiddelde. De parti-

culiere consumptie zou aldus met resp. 0,4 % en 0,8 % toenemen in 2013 en 2014, wat meer in lijn is met de evolutie van het reël beschikbaar inkomen.

2.3. Bedrijfsinvesteringen

De investeringen van de ondernemingen werden in de tweede helft van 2011 teruggeschroefd en kenden in 2012 een wisselend verloop. Door de tegenvallende conjunctuur brokkelde de industriële

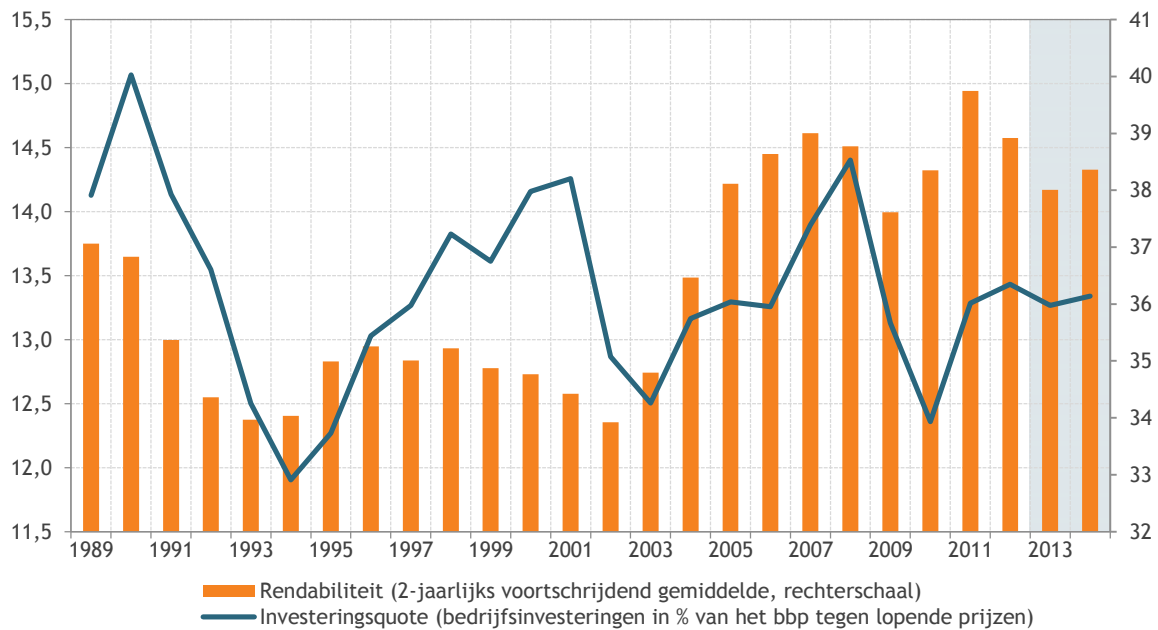
capaciteitsbezettingsgraad af van ongeveer 80 % (midden 2011) tot slechts 75,2 % in het eerste kwartaal van 2013. Het ondernemersvertrouwen (gemeten aan de hand van de NBB-conjunctuur-indicator) viel aanzienlijk terug in de tweede helft van 2011 en bleef aan een gematigder tempo dalen in de loop van 2012. Niettemin boekten de bedrijfsinvesteringen op jaarbasis een robuuste groei van 8,4 % in 2011, dankzij een nog dynamische eerste jaarhelft, en hielden ze stand in 2012 (+0,1 %).

De terugkeer naar een dynamische investeringsgroei vergt tijd. Het huidige overschot aan industrieel productievermogen⁴ beperkt de onmid-

dellijke behoefte aan uitbreidingsinvesteringen en het ondernemersvertrouwen is, ondanks een lichte verbetering in de voorbije twee maanden, nauwelijks hoger dan begin 2012. Op jaarbasis zouden de bedrijfsinvesteringen dan ook een krimp vertonen (-1,1 %), mede door een ongunstig overloopeffect. De investeringsgroei zou in de loop van 2014 versnellen in het zog van een sterkere toename van de economische activiteit en van een stijging van de rendabiliteit (gemeten als het aandeel van het bruto-exploitatieoverschot van de bedrijven in de toegevoegde waarde tegen lopende prijzen). De vertraagde reactie van de werkgelegenheid op de herneming van de economische activiteit en de beperkte loongroei doen de loonquote⁵ immers licht dalen waardoor de rendabiliteit van de bedrijven toeneemt. Het nominale aandeel van de bedrijfsinvesteringen in het bbp blijft al bij al vrij stabiel. Het zou 13,3 % bedragen in 2013 en 2014, wat overeenstemt met het gemiddelde van de periode 1995-2012.

⁴ In het tweede kwartaal van 2013 was er een lichte herneming tot 76,1 %, maar dat blijft een onderbezetting van de productiecapaciteit, gegeven een langetermijngemiddelde van 79 %.

⁵ Zie hoofdstuk 3.

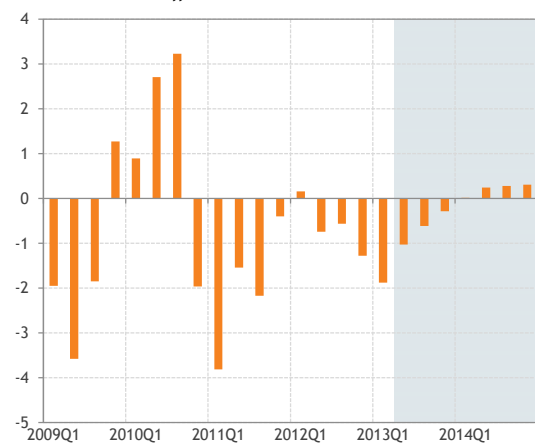
Figuur 10 Investeringsquote en rendabiliteit in de marktsector

Bron: INR, FPB

2.4. Investerings in woongebouwen

De woningbouwactiviteit liet de voorbije vijf jaren enkel in 2010 een positieve groei optekenen. De gezinnen schroefden hun investeringen in 2011 en in 2012 terug (resp. -5,3 % en -2,8 %) doordat de

gunstige effecten van een tijdelijke btw-verlaging uitdoofden en de economische onzekerheid het vertrouwen van de gezinnen aantastte.

Figuur 11 Investerings in woongebouwen in volume
Gegevens gecorrigeerd voor seizoensinvloeden en kalendereffecten

Bron: INR, FPB

De investeringen in woningen zouden verder terugvallen in 2013 (-4,4 %) en zich pas in de loop van 2014 licht herstellen, wat in lijn ligt met de recente toename van het aantal aanvragen voor hypothecair krediet en de voorzichtige toename van het volume opdrachten voor woongebouwen (volgens de architectenenquête). Beide indicatoren lopen 3 à 4 kwartalen voor op de bouwactiviteit. Door een ongunstig overloopeffect zou de woningbouw volgend jaar niettemin nog een lichte daling laten optekenen (-0,4 %). De investe-

ringen in woningen belanden daardoor in volume bijna 20 % onder hun niveau van 2007.

2.5. Overheidsconsumptie en -investeringen

Rekening houdend met alle gekende maatregelen zou de jaarlijkse volumegroei van de overheidsconsumptie in 2013 en 2014 beperkt blijven tot gemiddeld 0,6 %. Die lichte groeivertraging (t.o.v. gemiddeld 0,8 % in de jaren 2011-2012) is toe te schrijven aan een beperktere volumegroei van de sociale uitkeringen in natura⁶, al wordt dat effect gedeeltelijk gecompenseerd door een minder uitgesproken daling van de netto-aankoop van goederen en diensten. De volumegroei van de overheidslonen⁷ blijft onveranderd zwak door de daling van de werkgelegenheid bij de overheid sinds 2012.

Het groeipad van de overheidsinvesteringen wordt in belangrijke mate bepaald door infrastructuurwerken van de lokale overheid. Na een gecumuleerde toename van ruim 13 % tijdens de periode 2011-2012, zouden de overheidsinvesteringen in volume met 11 % dalen tijdens de periode 2013-2014.

2.6. Voorraadwijzigingen

De bedrijven versnelden hun voorraadopbouw in 2011, wat resulteerde in een positieve bijdrage van de voorraadvorming tot de bbp-groei van 0,6 procentpunt. Tegen de achtergrond van de tegenvallende afzetmogelijkheden leverden de voorraadveranderingen in 2012 een negatieve bijdrage van 0,4 procentpunt tot de economische groei. Voor 2013 en 2014 wordt een nulbijdrage vooropgesteld.

2.7. Uitvoer en invoer

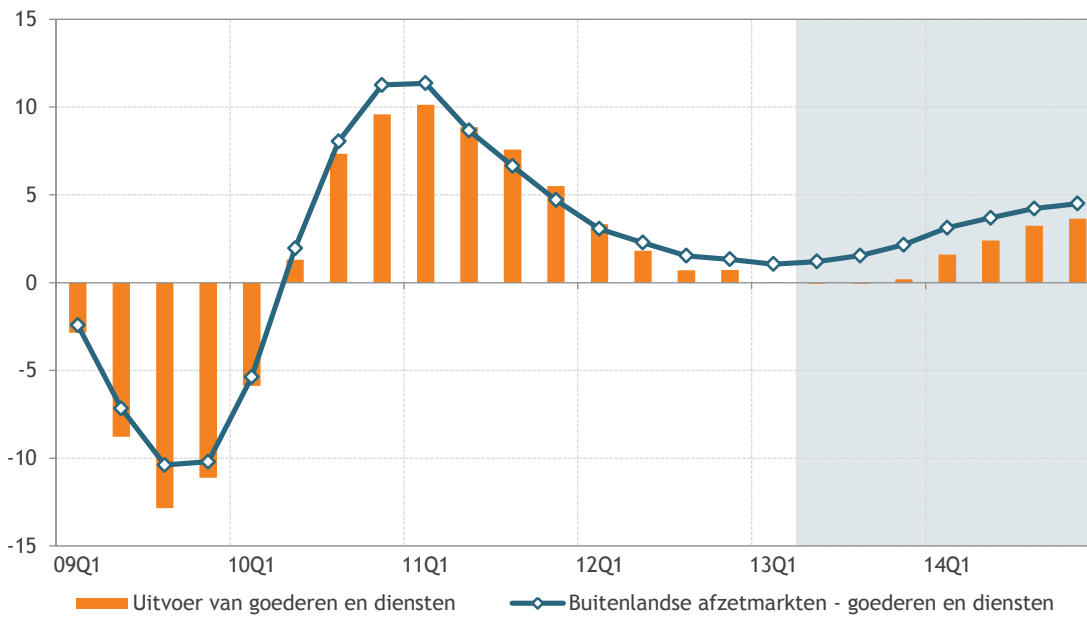
In lijn met de wereldhandel koelde de groei van de buitenlandse afzetmarkten van België vorig jaar verder af tot nauwelijks 1,3 % (na 4,7 % in 2011). De groei van de afzetmarkten zou in de loop van 2013 hernemen, maar door een ongunstig overloopeffect beperkt blijven tot 2,2 % op jaarbasis. Volgend jaar zou de groei verder aantrekken tot 4,5 %, maar nog ruim onder zijn langetermijngemiddelde (5,4 %) blijven.

De Belgische uitvoer bleek bijzonder zwak in 2012 (+0,7 %). Ook in het eerste kwartaal van 2013 was de uitvoergroei nog sterk negatief. Na enkele kwartalen waarin de Belgische uitvoer duidelijk achterbleef op de groei van de buitenlandse afzetmarkten, laat de uitvoer in het tweede kwartaal van 2013 een inhaalbeweging optekenen onder impuls van de sterkere invoervraag van de handelspartners (vooral Duitsland en Frankrijk). Vanaf midden 2013 zou de uitvoer opnieuw meer in lijn evolueren met de buitenlandse afzetmarkten. Door een ongunstig startpunt zou de uitvoergroei op jaarbasis amper 0,2 % bedragen in 2013, maar volgend jaar zou de uitvoergroei verstevigen tot 3,6 %. In beide jaren wordt het uitvoerherstel enigszins afgeremd door de appreciatie van de euro. Door de beperkte dynamiek van de binnenlandse vraag, zou de Belgische invoervraag een lagere groei kennen (-0,1 % in 2013 en 3,4 % in 2014) dan de uitvoer, waardoor de netto-uitvoer in beide jaren een positieve bijdrage van telkens 0,3 procentpunt levert tot de economische groei.

⁶ Sociale uitkeringen in natura bestaan hoofdzakelijk uit overheidsuitgaven voor gezondheidszorg.

⁷ Het begrip overheidslonen dient hier in ruime zin begrepen te worden (met inbegrip van de toegerekende sociale bijdragen die o.m. de ambtenarenpensioenen bevatten).

Figuur 12 Uitvoer van goederen en diensten
Voortschrijdende gemiddelde groei over 4 kwartalen

Bron: INR, FPB

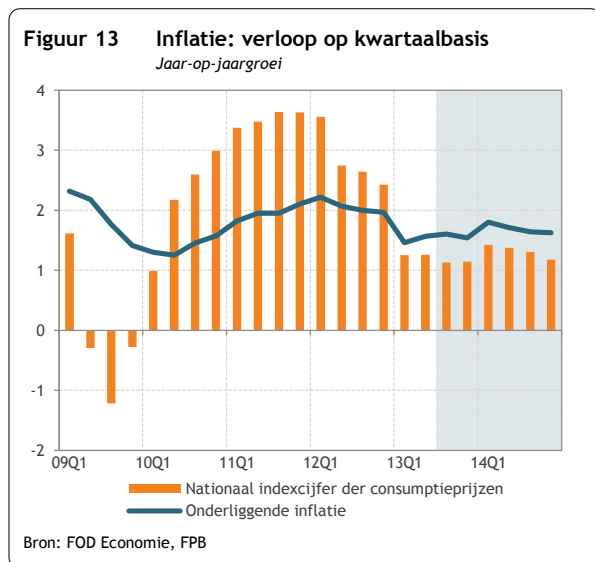
De internationale prijzen zonder energie, uitgedrukt in euro, zouden dit jaar nagenoeg stabiel blijven onder invloed van een forse appreciatie van de effectieve wisselkoers van de euro (1,6 %). Volgend jaar zou de euro slechts met 0,3 % appreciëren tegenover de dollar, wat onvoldoende is om de stijging van de internationale prijzen zonder energie in dollartermen (2,0 %) te compenseren. De toename van de Belgische invoerprijzen blijft in beide jaren beperkt (0,3 % en 0,8 %) dankzij een daling van de olieprijsen en de beperkte groei van de binnenlandse prijzen. Doordat olieproducten een minder belangrijk aandeel hebben in de Belgische uitvoer dan in de invoer, wordt de groei van de uitvoerprijzen (0,4 % in 2013 en 1,2 % in 2014) minder gedrukt door de olieprijsdaling dan de groei van de invoerprijzen. Dat resulteert in een beperkte ruilvoetwinst in zowel 2013 als 2014.

De positieve bijdrage van de netto-uitvoer tot de economische groei en de ruilvoetwinst resulteren in een kleiner tekort op de lopende rekening (volgens de betalingsbalans) van België. In 2014 zou dat tekort krimpen tot 0,9 % van het bbp, tegenover 1,6 % in 2012.

3. Ontwikkeling van prijzen en lonen

3.1. Binnenlands prijsverloop

De Belgische inflatie⁸ bereikte een piek in november 2011 (3,8 %) en koelde sindsdien af tot 1 % in april 2013. Die daling wordt grotendeels verklaard door de ontwikkeling van de oliepijzen in euro: terwijl

die in 2011 gemiddeld met 33 % stegen t.o.v. 2010, werd in 2012 een jaartoenname van slechts 9 % opgetekend. Tot dusver waren de jaar-op-jaargroeivoeten van de oliepijzen in euro in de loop van 2013 zelfs negatief. Van mei tot juli 2013 veerde de inflatie enigszins op, maar sinds augustus situeert ze zich opnieuw in de buurt van 1 %. Naar het einde van dit jaar toe zou de inflatie licht aantrekken (tot 1,2 %) omdat de jaar-op-jaargroei van de oliepijzen (zowel in dollar als in euro) licht positief zou worden⁹.

Na een toename van ongeveer één procentpunt tussen midden 2010 en begin 2012, koelde de onderliggende inflatie¹⁰ opnieuw af. Die beweging hangt samen met het veeleer stabiele verloop van de oliepijzen sinds begin 2012, na een forse toename in de voorgaande jaren. Daardoor daalde de groei van de gezondheidsindex, wat zich vertaalde in een geleidelijke vertraging van de loonindexering. Bovendien viel de groei van het aantal gewerkte uren fors terug in de loop van 2012, wat leidde tot een minder uitgesproken daling van de productiviteit in de tweede helft van 2012. Al bij al leidde dat tot een beperktere groei van de loonkosten per eenheid product. De vertraagde reactie van de werkgelegenheid op de herneming van de economische activiteit in de loop van 2013 en 2014 zou de productiviteitsgroei geleidelijk doen aantrekken. Samen met de gematigde groei van de uurloonkosten zou dat een verdere afkoeling van de loonkosten per eenheid product en van de onderliggende inflatie met zich meebrengen. Merk evenwel op dat de onderliggende inflatie in 2013 tijdelijk neerwaarts beïnvloed wordt door een methodologische wijziging (cf. infra).

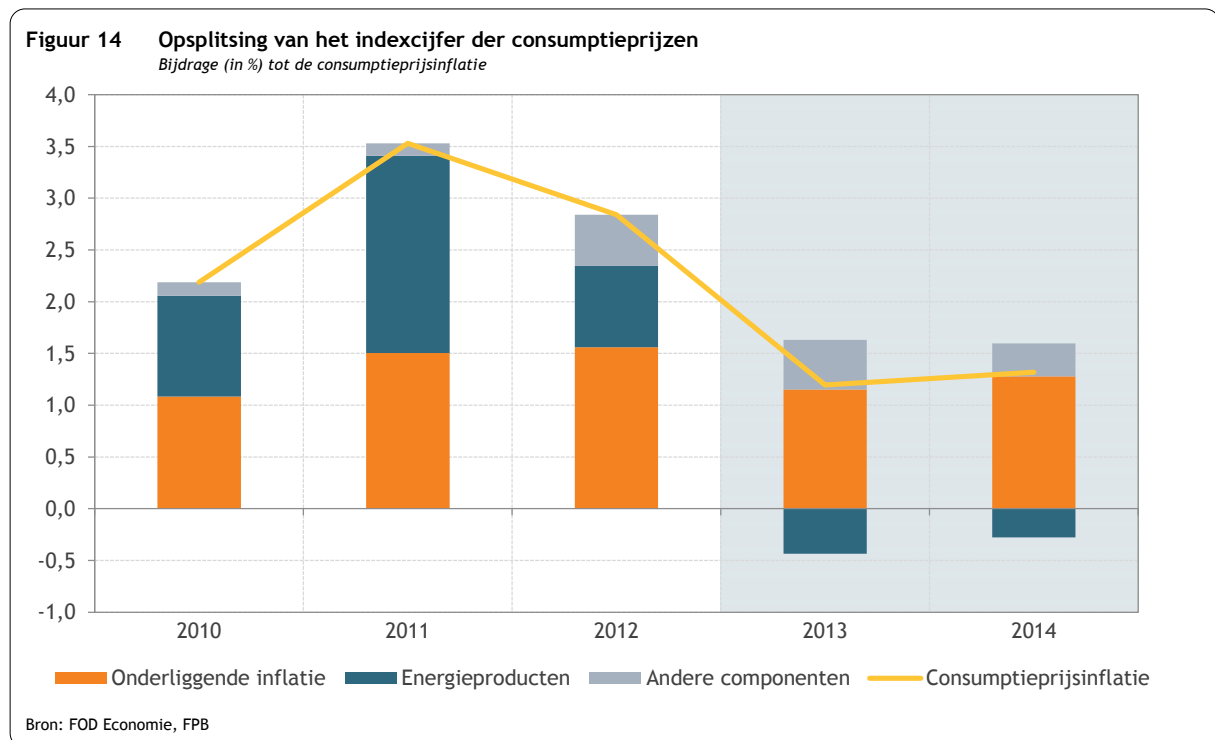
Op jaarbasis zou de consumptieprijsinflatie in 2013 vertragen tot 1,2 %, tegenover 2,8 % in 2012, vooral dankzij de energieprijzen. Hun bijdrage tot de inflatie zou afnemen van 0,8 procentpunt in 2012 tot -0,4 procentpunt dit jaar. De oliepijzen zouden – uitgedrukt in euro – na een jaargemiddelde toename in 2012 licht terugvallen in 2013 (-4 %). Bovendien worden de energieprijzen sedert 2012 ook beïnvloed door enkele maatregelen. Tijdens de laatste drie kwartalen van 2012 werd een opwaartse prijsbevr-

⁸ De inflatie wordt gemeten als de jaar-op-jaargroei van het nationaal indexcijfer der consumptieprijzen (NICP).

⁹ De olieprijs-hypothesen zijn gebaseerd op termijnmarktnoteringen van begin september 2013.

¹⁰ De onderliggende inflatie wordt berekend door het NICP te zuiveren voor de impact van prijsveranderingen van administratieve aard en het prijsverloop van traditioneel sterk volatiele componenten. Daarom worden het effect van btw-wijzigingen, accijnzen en andere indirecte belastingen, de verkeersbelasting en het prijsverloop van waterverbruik, energie, tabak, alcoholhoudende dranken, vleesproducten en verse groenten en fruit uitgesloten bij de berekening van de onderliggende inflatie.

zing voor gas en elektriciteit ingesteld¹¹. Sinds 2012 veranderen veel consumenten van energieleverancier, onder andere door het afschaffen van de verbrekingsvergoeding. Dit jaar werden twee maatregelen genomen die het tarifieringsbeleid van de gas- en elektriciteitsleveranciers beïnvloedden¹² en werd de federale bijdrage op gas en elektriciteit verlaagd. Na het aflopen van de prijsbevrozing werd, in tegenstelling tot wat vermoed werd op basis van grondstoffenprijsoluties en ondanks een toename van de distributie- en transporttarieven, gemiddeld genomen een prijsdaling opgetekend voor gas en elektriciteit.

Een ander deel van de inflatiedaling in 2013 wordt verklaard door een methodologische wijziging bij het opstellen van het NICP. Sinds januari 2013 wordt rekening gehouden met de kortingen die toegekend worden tijdens de koopjes in januari en juli, wat een (tijdelijk) neerwaarts effect heeft op de onderliggende inflatie. De beperktere bijdrage van de onderliggende inflatie tot de consumptieprijsinflatie in 2013 (-0,4 procentpunt tegenover 2012) wordt voor ruim de helft verklaard door die methodologische wijziging.

De 'andere componenten' zouden in 2013 nagenoeg dezelfde bijdrage leveren tot de totale inflatie als in 2012. Enerzijds viel vanaf januari 2013 de opwaartse invloed op de inflatie van de invoering (in 2012) van de btw op notarissen weg, anderzijds werden sterkere prijstoesnames genoteerd voor alcoholische dranken (door accijnstoesnames) en vlees (o.a. door toegenomen veevoederprijzen).

¹¹ Concreet mochten de gas- en elektriciteitsprijzen van april tot december 2012 niet hoger liggen dan in maart 2012. Zie Wet van 29 maart 2012, Belgisch Staatsblad 30 maart 2012, blz. 20542-20544.

¹² Ten eerste mogen energieleveranciers vanaf januari 2013 de prijzen van hun contracten met variabele prijzen nog slechts vier keer per jaar aanpassen en dient elke wijziging in de tariefformule vooraf goedgekeurd te worden door de CREG. Ten tweede werd op voorstel van de CREG een lijst van criteria vastgelegd waaraan de prijsparameters in de elektriciteits- en gascontracten moeten voldoen.

In 2014 zou de consumptieprijsinflatie licht hoger uitkomen (1,3 %) dan dit jaar. Die toename is het gevolg van hogere bijdragen van de onderliggende inflatie en van de energieproducten. Zij worden slechts gedeeltelijk gecompenseerd door een beperktere bijdrage van de 'andere componenten'. De onderliggende inflatie zou enigszins toenemen in 2014, maar dat is enkel het gevolg van het wegvallen van het 'soldeneffect'. Zonder dat effect is de onderliggende inflatie hoger in 2013 dan in 2014. De minder negatieve bijdrage van de energieproducten kan niet toegeschreven worden aan de evolutie van de olieprijsen in euro. Die zouden in 2014 immers een gelijkaardige daling laten optekenen als in 2013. De verklaring ligt in het feit dat de prijzen voor gas en elektriciteit begin 2013 sterker terugvielen dan verwacht (cf. supra), wat zich niet zou herhalen in 2014. De kleinere bijdrage van de 'andere componenten' is vooral toe te schrijven aan een beperktere prijsstijging voor onbewerkte voedingsmiddelen. Net zoals in 2013 zouden de accijnzen op alcoholische dranken en tabaksproducten in 2014 opnieuw verhoogd worden, waardoor hun bijdrage tot de inflatie nagenoeg onveranderd blijft.

Omdat de prijsdaling voor benzine en diesel geen invloed heeft op de evolutie van de gezondheidsindex, zou de groei van de gezondheidsindex zowel dit jaar als volgend jaar (respectievelijk 1,3 % en 1,4 %) iets hoger liggen dan de inflatie.

3.2. Indexering van de overheidslonen en de sociale uitkeringen

De spilindex voor de overheidssector werd laatst overschreden in november 2012. Overeenkomstig de maandvooruitzichten voor de gezondheidsindex zou de huidige spilindex (122,01) in mei 2014 overschreden worden door het viermaandelijks voortschrijdend gemiddelde van de gezondheidsindex. Als gevolg daarvan zouden de sociale uitkeringen in juni en de lonen en wedden van het overheidspersoneel in juli 2014 met 2 % aangepast worden aan de toegenomen levensduurte.

3.3. Loonontwikkeling in de marktsector

3.3.1. Ontwikkeling van de loonkosten

Het ontwerp van interprofessioneel akkoord voor de periode 2011-2012 werd niet door alle sociale partners goedgekeurd. Bijgevolg besloot de regering het ontwerp bij te sturen en uit te voeren. Wat de loonvorming betreft werd in het Koninklijk Besluit van 28 maart 2011¹³ bepaald dat de loononderhandelingen aanleiding mochten geven tot een loonsverhoging bovenop de indexering en baremieke verhogingen van 0 % in 2011 en 0,3 % in 2012. De beschikbare nationale rekeningen geven aan dat de toename van de nominale uurloonkosten in de marktsector 2,2 % bedroeg in 2011 en 3,2 % in 2012. Door een quasi-stabilisering van de werkgeversbijdrageverminderingen lag de werkgeversbijdragevoet in strikte zin¹⁴ 0,3 procentpunt hoger in 2012 dan in 2010. Toch leverden de totale werkgeversbijdragen in 2011 een negatieve bijdrage tot de groei van de uurloonkosten door een daling van de toegerekende en de extralegale bijdragen. Rekening houdend met de loonindexering bedroeg de groei van de bruto-uurlonen vóór indexering 0,1 % in 2011 en 0,3 % in 2012. De toename van de conventionele lonen beperkte zich tot respectievelijk 0,0 % en 0,2 %¹⁵ en bleef daarmee binnen de marge die vastge-

¹³ Zie Belgisch Staatsblad van 1 april 2011, blz. 21574 – 21576.

¹⁴ Werkgeversbijdragen betaald aan de sociale zekerheid en de federale overheid in procent van de brutoloonmassa.

¹⁵ Loonstijgingen die toegekend worden via cao's.

legd werd in het koninklijk besluit. In beide jaren werd dus een positieve loondrift van 0,1 % opgetekend.

Tabel 1 Opbouw van de uurloonkosten in de marktsector
Bijdragen in procentpunt aan de groei van de nominale uurloonkosten

	2011	2012	2013	2014
Koninklijk Besluit ^a				
Conventionele loonstijging vóór indexering	0,0	0,3	0,0	0,0
Realisaties/vooruitzichten				
Groei van de nominale uurloonkosten	2,2	3,2	1,7	1,2
- Indexering	2,5	2,8	1,8	1,3
- Bruto-uurloonstijging vóór indexering ^b	0,1	0,3	0,0	0,0
- Totale werkgeversbijdragen ^c	-0,4	0,1	-0,1	-0,1

a. Door het ontbreken van een interprofessioneel akkoord werd zowel voor de periode 2011-2012 als voor de periode 2013-2014 de toegelaten stijging van de conventionele lonen vastgelegd bij Koninklijk Besluit.

b. Conventionele loonstijgingen vóór indexering plus loondrift

c. Wettelijke, extralegale en toegerekende werkgeversbijdragen

Om het concurrentievermogen van de Belgische economie te versterken, heeft de regering er in het kader van het interprofessioneel overleg voor de periode 2013-2014 bij de sociale partners op aangedrongen om geen loonsverhogingen toe te kennen bovenop de loonindexering en de baremieke verhogingen. Door het ontbreken van een interprofessioneel akkoord werd de bevrozing van de conventionele lonen vóór indexering opgelegd via het Koninklijk Besluit van 28 april 2013¹⁶.

In lijn met de afkoeling van de inflatie, die deels in de hand wordt gewerkt door enkele maatregelen ter versterking van de competitiviteit van de Belgische ondernemingen, zou de loonindexering in 2013 en 2014 gevoelig lager liggen dan in 2012. De groei van de nominale bruto-uurlonen zou dan ook vertragen tot 1,8 % in 2013 en tot 1,3 % in 2014. De groei van de nominale uurloonkosten zou in beide jaren 0,1 procentpunt lager uitkomen (respectievelijk 1,7 % en 1,2 %) doordat de werkgeversbijdragen minder sterk toenemen dan de brutolonen. Zowel de wettelijke als de extralegale patronale bijdragen zouden ongeveer hetzelfde groeitempo laten optekenen als de brutolonen. De tragere groei van de werkgeversbijdragen is dus uitsluitend te danken aan de afname van de toegerekende werkgeversbijdragen als gevolg van de daling van het aantal bruggepensioneerden.

3.3.2. Werkgeversbijdrageverminderingen, loonsubsidies en werkbonus

De inschatting van de werkgeversbijdrageverminderingen voor 2013-2014 is geënt op de laatst gepubliceerde observaties (eerste kwartaal 2013). Het relanceplan van de zomer van 2012 en vooral de budgettaire enveloppe voor loonlastenverlagingen in het kader van het interprofessioneel overleg voor de periode 2013-2014 geven aan de werkgeversbijdrageverminderingen een nieuw elan. Enerzijds zullen de verhoging van de algemene forfaitaire vermindering (vanaf het tweede kwartaal van 2013), de hervorming van de ouderenbonus (netto een uitbreiding met meer voor de laag- en middelhoogverloonden maar niets meer voor de hoogverloonden), en de versterking van de specifieke verminderingen voor eerste aanwervingen en risicogroepen het gebruik van de werkgeversbijdrageverminderingen aanmoedigen in vergelijking met 2012. Ook zijn hogere werkgeversbijdrageverminderingen voor werknemers met een vast contract in de horeca voorzien. Anderzijds zal worden bespaard via de

¹⁶ Zie Belgisch Staatsblad van 2 mei 2013, blz. 25917-25918.

afschaffing van de jongerenbonus, die bestemd was voor alle laagverloonden tot 29 jaar, de strengere loonvoorwaarden voor de hogelooncomponent in de profitsector en minder genereuze voorwaarden voor deeltijdse prestaties. De nieuwe parameters van de structurele vermindering hebben geen effect op de werkgeversbijdrageverminderingen voor brutolonen lager dan 5 576 euro per kwartaal.

Tabel 2 Ex ante loonlastenverlagingen voor de ondernemingen en de gezinnen
In miljoen euro

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Werkgeversbijdrageverminderingen	4917	4722	4867	5001	4943	5075	5203
Loonsubsidies, waarvan	3669	4557	5686	6456	6209	6067	6211
- Activeringen en preactiveringen	254	230	362	638	463	223	238
- Sociaal akkoord 2013	0	0	0	0	0	40	40
- Dienstencheques	883	1051	1231	1424	1595	1570	1616
- Nacht- en ploegenarbeid en overuren	775	846	1035	1099	1119	1124	1141
- Algemene korting	205	470	890	933	958	969	987
Totaal ten gunste van werkgevers	8585	9279	10554	11458	11152	11142	11414
Werknemersbijdrageverminderingen	699	690	708	740	720	875	843

Door de quasi-nulgroei van de werkgelegenheid die onder de structurele vermindering valt, wordt de stijging van de bijdrageverminderingen in 2013 beperkt tot 133 miljoen. De werkgeversbijdrageverminderingen zullen in 2014 verder toenemen met 128 miljoen doordat de verhoging van de algemene forfaitaire werkgeversbijdragevermindering dan op kruissnelheid komt en door de hogere werkgelegenheidsgroei.

De activeringen, de dienstencheques en een nieuw werkgelegenheidsprogramma verklaren de wispelturige evolutie van de loonsubsidies in 2013 (daling met 143 miljoen) en 2014 (stijging met 144 miljoen).

De verdwijning van de win-win-werknemers, de stagnatie van de gewone activajobs en de moeizame start van de zogeheten 'gepreactiveerde' instapstages impliceren samen een daling van de activeringen met 240 miljoen in 2013. De subsidies voor instapstages zouden van een verwaarloosbaar bedrag in 2013 stijgen naar 14 miljoen in 2014, nog altijd onder de beoogde 40 miljoen.

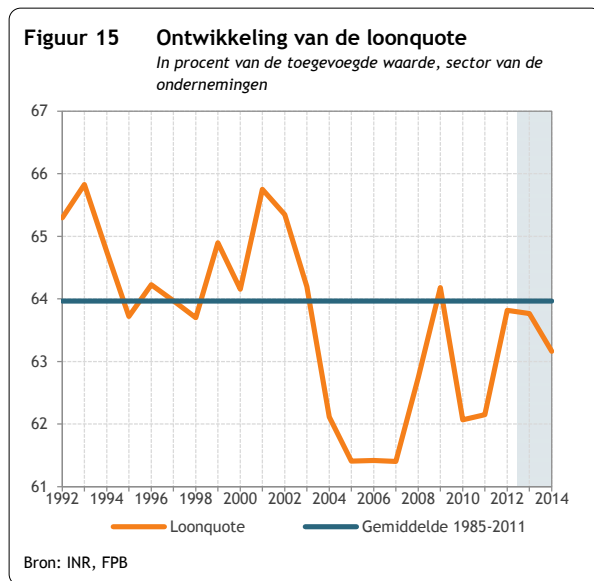
In lijn met het relanceplan van de zomer van 2012 beoogt het sociaal akkoord 2013 voor de non-profit 800 bijkomende voltijdsequivalente banen te financieren via de Fondsen Sociale Maribel met een loonsubsidie gelijk aan 40 miljoen vanaf 2013.

De loonsubsidies voor de dienstencheques zullen in 2013 dalen met 25 miljoen, wat zowel een direct gevolg is van de subsidiedaling per dienstencheque met 1 euro als een indirect gevolg (via een minder sterke groei van de vraag naar dit soort prestaties). Ondanks de bijkomende subsidiedaling met 0,5 euro in 2014 zullen de dienstencheques dat jaar opnieuw aangroeien met 47 miljoen omdat de vraag naar die diensten blijft stijgen, weliswaar aan een lager tempo dan vóór 2013.

De hervorming van de werkbonus in het kader van de relancemaatregelen van 2012 en van het interprofessioneel overleg voor de periode 2013-2014 draagt bij tot de stijging van de werknemersbijdrageverminderingen met 155 miljoen in 2013, waarvan een deel in 2014 teloorgaat.

3.3.3. Ontwikkeling van de loonquote

De loonquote¹⁷ steeg in 2012 tot 63,8 % (t.o.v. 62,1 % in 2011) als gevolg van een negatieve groei van de arbeidsproductiviteit per uur en van een toename van de uurloonkosten vóór indexering. Bovendien

overtrof de loonindexering de toename van de deflator van de toegevoegde waarde. In 2013 en 2014 zou de arbeidsproductiviteit daarentegen sterker groeien dan de uurloonkosten vóór indexering, die in de hand worden gehouden door de blokkering van de conventionele lonen (zie paragraaf 3.3.1.). De neerwaartse invloed daarvan op de loonquote, zou in 2013 evenwel gecompenseerd worden door een nog relatief hoge loonindexering. Bijgevolg zou het aandeel van de lonen in de toegevoegde waarde zich dit jaar stabiliseren en pas in 2014 dalen (tot 63,2 %).

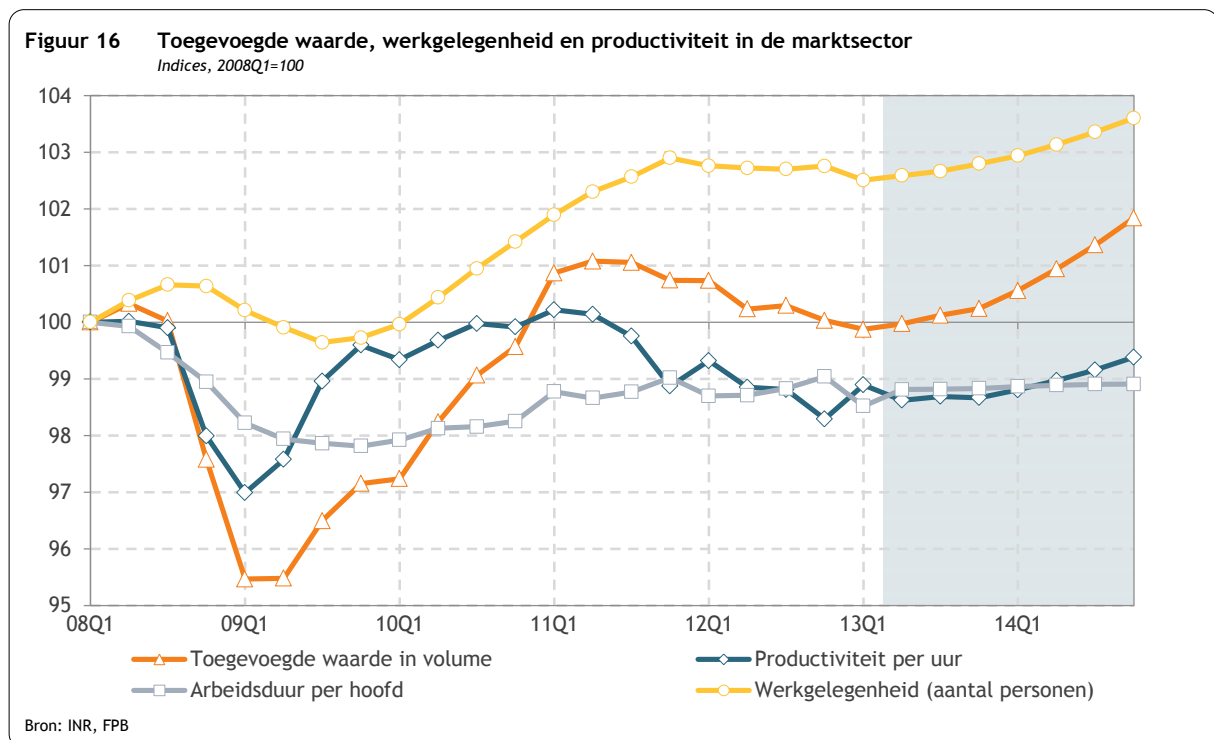
Tijdens de afgelopen jaren (vooral van 2006 tot 2011) werd een sterke toename van de loonsubsidies opgetekend (zie paragraaf 3.3.2.), wat impliceert dat de kost van de factor arbeid een beperkter aandeel in de toegevoegde waarde vertegenwoordigt dan kan afgeleid worden uit figuur 15.

dies opgetekend (zie paragraaf 3.3.2.), wat impliceert dat de kost van de factor arbeid een beperkter aandeel in de toegevoegde waarde vertegenwoordigt dan kan afgeleid worden uit figuur 15.

¹⁷ De loonquote wordt hier berekend als het aandeel van de loonkosten in de toegevoegde waarde van de institutionele sector van de ondernemingen.

4. Arbeidsmarkt

In figuur 16 worden de determinanten van de evolutie van de marktwerkgelegenheid weergegeven in indexvorm. Daaruit blijkt dat de toegevoegde waarde in de marktsector fors hernam na de inzinking die volgde op de financiële crisis. De heropleving eindigde echter abrupt begin 2011: tussen het eerste kwartaal van 2011 en het eerste kwartaal van 2013 viel de activiteit in de marktsector terug met 1 %. In het verdere verloop van 2013 zou de activiteit licht beginnen toenemen (ruim 0,1 % groei per kwartaal), om dan verder aan te trekken tot gemiddeld 0,4 % per kwartaal in 2014. Op jaarbasis krimpt de toegevoegde waarde zowel in 2012 als in 2013 (met respectievelijk 0,5 % en 0,2 %), maar volgend jaar zou ze een groei van 1,2 % laten optekenen.

Onmiddellijk na het uitbreken van de financiële crisis vielen de arbeidsduur en de productiviteit per uur in de marktsector gevoelig terug. De productiviteit per uur herstelde zich in de loop van 2009, maar groeide in de loop van 2010 nauwelijks, ondanks de kracht van de herneming. De daaropvolgende conjuncturele verzwakking zorgde voor een nieuwe terugval van de productiviteit in de tweede jaarhelft van 2011 en een quasi stabilisering in de loop van 2012. Ook voor 2013 verwachten we, gegeven de magere groei van de activiteit, een uiterst beperkte herneming van de productiviteit. Slechts in de loop van 2014 zou de aantrekkende economische groei gepaard gaan met een sterker oplopende productiviteit. Nochtans zou de productiviteit per uur einde 2014 nog steeds lager liggen dan net vóór het uitbreken van de financiële crisis. In jaargemiddelden daalde ze vorig jaar met 0,9 %, blijft ze dit jaar vrijwel stabiel (lichte krimp met 0,1 %) en groeit ze volgend jaar met 0,4 %.

De arbeidsduur herstelde zich veel langzamer dan de productiviteit per uur en nam slechts toe vanaf 2010. Maakt men abstractie van de dienstenchequebanen, dan bereikte de arbeidsduur in de loop van 2011 terug een niveau dat vrijwel vergelijkbaar is met dat uit de periode 2005-2006. De sterke expansie

van het aantal dienstenchequebanen zorgde echter voor een duurzaam negatief effect op de globale gemiddelde arbeidsduur in de marktsector. De conjunctuurverzwakking van 2011-2012 lijkt slechts een beperkte impact te hebben gehad op de gemiddelde arbeidsduur, die zich in de loop van die twee jaar vrijwel stabiliseerde. De forse daling van de arbeidsduur en de sterke toename van de tijdelijke werkloosheid in het eerste kwartaal van 2013 kunnen verklaard worden door de barre weersomstandigheden, die de activiteit in de bouwnijverheid en aanverwante bedrijfstakken negatief beïnvloedde. Die daling zou tijdens het tweede kwartaal grotendeels gecompenseerd worden. Tijdens het verdere verloop van de projectieperiode verwachten we nog een lichte verdere toename van de gemiddelde arbeidsduur (met 0,1 % gecumuleerd tussen het tweede kwartaal van dit jaar en eind 2014). De negatieve invloed op de arbeidsduur van de verdere ontwikkeling van het aantal dienstenchequebanen zou immers niet helemaal opwegen tegen de positieve invloeden van de conjuncturele herneming en van de maatregelen ter ontmoediging van het deeltijds tijdskrediet. Op jaarbasis stabiliseerde de gemiddelde arbeidsduur zich in 2012, daalt hij licht dit jaar (-0,1 %) en stijgt hij met 0,2 % in 2014.

De werkgelegenheid in de marktsector neemt onder invloed van de conjuncturele verzwakking af sinds het eerste kwartaal van 2012. In de loop van 2013 zou echter een geleidelijk herstel van de marktwerkgelegenheid optreden, dat weliswaar niet kan verhinderen dat ze jaargemiddeld licht zou krimpen (-0,1 %). Volgend jaar zou het herstel van de werkgelegenheid aan kracht winnen (tot gemiddeld 0,2 % groei per kwartaal), zodat de groei op jaarbasis 0,6 % bedraagt. Zowel dit als volgend jaar wordt de evolutie van de werkgelegenheid daarbij nog steeds ondersteund door de verdere expansie van de dienstenchequewerkgelegenheid. Ondanks de prijsverhoging voor de consument die inging begin dit jaar en ondanks de strengere controles op inbreuken, zou de dienstenchequewerkgelegenheid dit en volgend jaar nog toenemen met respectievelijk 5 000 en 5 500 banen.

De werkgelegenheid bij de overheidsadministratie daalde vorig jaar met 3 500 personen en zou ook dit jaar (-2 900 personen) en volgend jaar (-1 400 personen) verder afnemen, voornamelijk onder invloed van de beperkingen op de vervanging van natuurlijke afvloeiingen bij de federale overheid. Ook de werkgelegenheid voor eigen rekening bij de gezinnen wordt dit en volgend jaar verder afgebouwd (met respectievelijk 1 300 en 2 200 personen), ten gunste van de dienstenchequewerkgelegenheid.

De conjunctuurvertraging en in mindere mate ook de vermindering van de werkgelegenheid bij de overheid zorgen ervoor dat de globale werkzame bevolking vorig jaar slechts toenam met 7 800 personen en dat die bescheiden toename dit jaar alweer ongedaan wordt gemaakt (-7 600 personen). De herneming van de activiteit zou volgend jaar gepaard gaan met een stijging van de werkende bevolking met 18 600 personen.

In 2011 klom de werkgelegenheidsgraad nog van 63,5 % tot 64 %, ondanks de nog steeds aanzienlijke toename van de bevolking op arbeidsleeftijd (+45 300 personen). Vorig jaar halveerde de toename van de bevolking op arbeidsleeftijd (+24 900). Dat verlies aan demografische dynamiek wordt voor één derde verklaard door het feit dat sterker bevolkte cohorten de leeftijd van 65 jaar bereiken. Het overige verlies moet toegeschreven worden aan een minder sterke netto inkomende migratie, die op haar beurt het gevolg is van het aflopen van de eenmalige collectieve regularisatiecampagne en van een minder sterke inwijking om redenen van gezinshereniging. Ook dit jaar zou de bevolking op arbeidsleeftijd slechts stijgen met 24 800 personen. De povere werkgelegenheidsgraad doet de werkgelegenheidsgraad

op die twee jaar tijd dalen tot 63,5 %. Volgend jaar groeit de werkzame bevolking echter sterker dan de bevolking op arbeidsleeftijd (die toeneemt met 25 500 personen), zodat de werkgelegenheidsgraad licht herneemt tot 63,6 %.

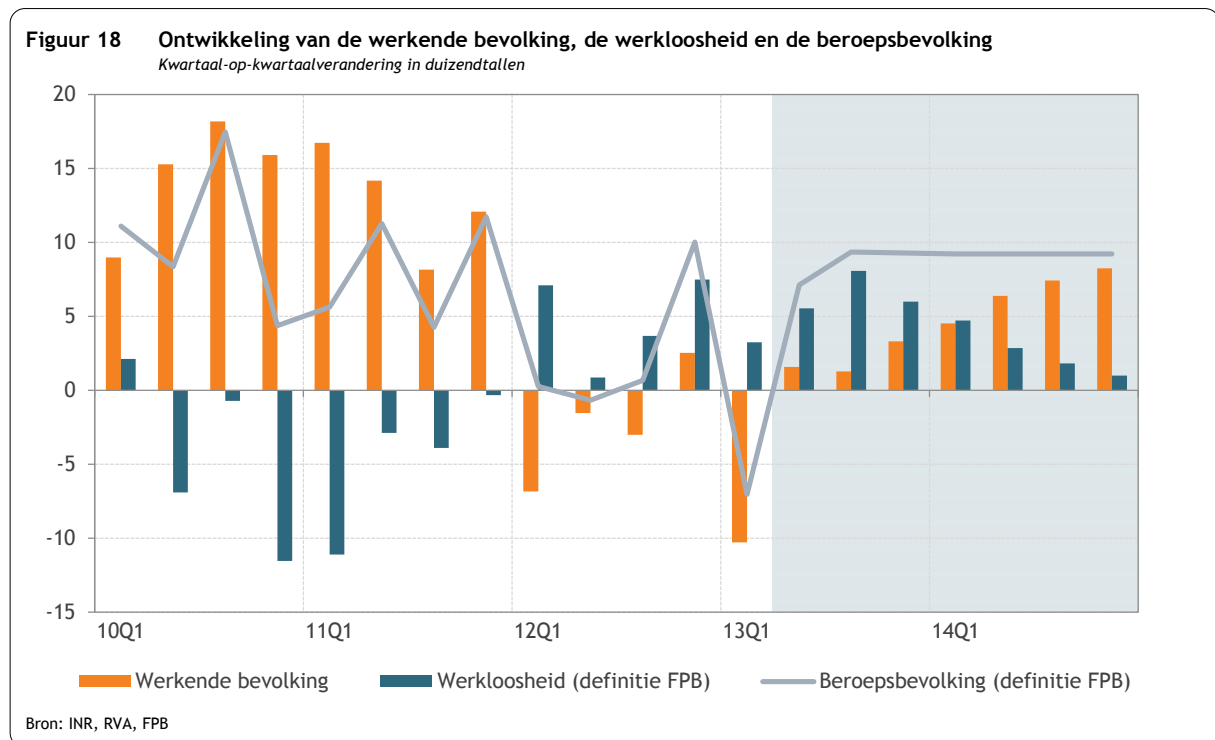

De beroepsbevolking¹⁸ bleef tot en met 2011 aanzienlijk stijgen, voornamelijk gestuwd door demografische ontwikkelingen. In dat jaar bedroeg de toename 33 300 personen, ondanks het feit dat de globale activiteitsgraad op nagenoeg hetzelfde peil bleef. De globale activiteitsgraad kent al sinds 2007 een bijzonder stabiel verloop, maar dat verbergt uiteenlopende tendensen per leeftijd. In de jongere leeftijdsklassen (15 tot 24 jaar) dalen de activiteitsgraden structureel. Ook in de middengroep (25 tot 49 jaar) lijkt de evolutie van de (via administratieve cijfers gemeten) activiteitsgraden een duurzame neerwaartse invloed te ondervinden, allicht beïnvloed door de strengere controles op het actief zoekgedrag van uitkeringsgerechtigde werklozen. In de oudere leeftijdsklassen blijft de arbeidsmarktparticipatie echter fors toenemen, vooral bij vrouwen.

Vorig jaar nam de beroepsbevolking slechts toe met 16 300 personen. Enerzijds heeft dat te maken met het hierboven vermelde verlies aan demografische impulsen. Anderzijds is ook de globale activiteitsgraad licht afgenomen (van 72,7 % naar 72,6 %), wat opnieuw het gevolg was van (in sommige gevallen fors) negatieve evoluties van de activiteitsgraden beneden 50 jaar. Rekening houdend met de beschikbare gegevens over werkgelegenheid en werkloosheid tijdens de eerste jaarhelft, zou de toename van de beroepsbevolking ook dit jaar beperkt blijven tot 13 000 personen en zou de globale activiteitsgraad stabiel blijven op 72,6 %. Nochtans zouden vanaf dit jaar de gevolgen voelbaar moeten worden van een aantal van de arbeidsmarktmaatregelen die vervroegde uittrede uit de arbeidsmarkt verder ontmoedigen, zoals de verhoging van de instapleeftijd en de verstrenging van de loopbaanvereisten voor vervroegd pensioen en de hervorming van het TBS-stelsel in het onderwijs. Tegen volgend jaar

¹⁸ Volgens definitie FPB (inclusief 'niet-werkzoekende uitkeringsgerechtigde volledig werklozen').

zou de nettostimulans die het geheel van de recente arbeidsmarkthervormingen geven aan het arbeidsaanbod oplopen tot afgerond 14 000 personen (tegenover een situatie van ongewijzigd beleid). Onder die impuls – en bij afwezigheid van verdere negatieve schokken op de activiteitsgraden op jongere leeftijd – zou de toename van de beroepsbevolking aantrekken tot +36 500 personen en de globale activiteitsgraad klimmen tot 72,8 %.

De aanhoudend lage productiviteitsgroei en de afname van de activiteitsgraden in de jongere leeftijdsklassen verklaren waarom de werkloosheid¹⁹ in de nasleep van de financiële crisis veel minder sterk gestegen is dan verwacht. De scherpe stijging van de werkloosheid in het eerste kwartaal van 2012 wordt bovendien grotendeels verklaard door een verandering in de methoden van de VDAB om werkzoekenden te registreren²⁰. Na een daling in de loop van 2010 en 2011 is de werkloosheid opnieuw beginnen toenemen sinds het tweede kwartaal van 2012. Ook tijdens de eerste jaarhalf van 2013 zou de toename van de werkloosheid fors blijven en we verwachten dat zij slechts vanaf het vierde kwartaal van 2013 geleidelijk aan kracht zou verliezen. Pas tegen eind volgend jaar zou de toename van de werkende bevolking vrijwel even groot worden als die van de beroepsbevolking.

Op jaarbasis steeg het aantal werklozen in 2012 met 8 500 personen en nam de werkloosheidsgraad toe van 12 % tot 12,1 %. Daarbij moet wel opgemerkt worden dat het aantal uitkeringsgerechtigde volledig werklozen (inclusief 'oudere' werklozen) verder bleef afnemen (met 9 900 personen), omdat de hervorming van het stelsel van wachtuitkeringen²¹ (verlenging van de wachttijd) een verschuiving te-

¹⁹ Volgens definitie FPB (inclusief 'niet-werkzoekende uitkeringsgerechtigde volledig werklozen' of 'oudere werklozen').

²⁰ Vanaf januari 2012 worden werkzoekenden die aan de slag gaan als uitzendkracht niet langer onmiddellijk uitgeschreven, maar enkel indien blijkt dat zij op het einde van de maand minstens 10 dagen gewerkt hebben. Het aantal werkzoekenden komt daardoor ongeveer 6 000 personen hoger te liggen dan bij behoud van de oude methodologie. Onze cijfers voor werkloosheid en beroepsbevolking werden niet gezuiverd voor die methodologische breuk. Dat impliceert dat de onderliggende toename van de beroepsbevolking in 2012 ongeveer 6 000 personen lager was dan wat hierboven wordt vermeld.

²¹ Voortaan: 'inschakelingsuitkering'.

weegbracht tussen uitkeringsgerechtigde en niet-uitkeringsgerechtigde werklozen. Dit jaar zou de werkloosheidstoename versnellen tot 20 600 personen (waarbij nu ook het aantal uitkeringsgerechtigde volledig werklozen stijgt met 12 000 personen). Voor volgend jaar wordt een bijna even grote toename verwacht (+17 900 personen). De werkloosheidsgraad klimt daardoor tot 12,7 % op twee jaar tijd. De 'geharmoniseerde' werkloosheidsgraad die door Eurostat gehanteerd wordt (gemeten aan de hand van EAK-cijfers) neemt in die periode zelfs nog sterker toe, nl. van 7,6 % tot 8,9 %.

Bijlage

De rekeningen van de institutionele sectoren (particulieren, ondernemingen en buitenland) worden uitzonderlijk niet gepubliceerd. Door de vervroegde afsluitingsdatum van deze vooruitzichten waren onvoldoende gegevens beschikbaar voor een volledige actualisatie van die tabellen.

Tabel A.	Internationale omgeving en financiële indicatoren
Tabel B.1.	Bbp en belangrijkste bestedingscategorieën tegen lopende prijzen
Tabel B.2.	Bbp en belangrijkste bestedingscategorieën in volume
Tabel B.3.	Deflatoren van het bbp en de belangrijkste bestedingscategorieën
Tabel B.4.	Loonmassa in de marktsector: evolutie en determinanten
Tabel B.5.	Situatie op de arbeidsmarkt
Tabel B.5.bis	Situatie op de arbeidsmarkt - detail

Tabel A. Internationale omgeving en financiële indicatoren

Groeivoeten - tenzij anders vermeld

	2011	2012	2013	2014
Volume buitenlandse afzetmarkten van België	4,7	1,3	2,2	4,5
Nominale effectieve wisselkoers voor België (1) (2)	0,5	-1,5	1,6	0,9
Wisselkoers van de euro in dollar (aantal dollars voor 100 euro) (2)	139,2	128,6	131,6	132,0
Wereldhandelsprijzen				
Goederen excl. energie (in euro) (3)	0,9	1,4	0,2	1,7
Energie (Brent-olieprijs: USD per barrel)	111,3	111,7	109,8	105,7
Rentevoeten eurogebied (peil)				
Korte rente (Euribor, 3 maanden) (2)	1,4	0,6	0,2	0,4
Lange rente (10 jaar) (2) (4)	3,9	3,2	2,8	3,3

(1) Een positief (negatief) teken wijst op een appreciatie (depreciatie)

(2) Toekomstige waarden: technische hypothese berekend op basis van termijnkoersen

(3) Gewogen gemiddelde van de goederenuitvoerprijzen (excl. energie) van onze handelspartners

(4) Gewogen gemiddelde voor de landen van het eurogebied

Tabel B.1. Bbp en belangrijkste bestedingscategorieën tegen lopende prijzen

Miljarden euro

	2011	2012	2013	2014
Consumptieve bestedingen van de particulieren	194,69	199,16	202,67	207,08
Consumptieve bestedingen van de overheid	90,09	93,06	95,33	97,32
Bruto vaste kapitaalvorming	76,41	78,23	77,70	79,62
a. Bedrijfsinvesteringen (1)	49,13	50,52	50,78	52,41
b. Overheidsinvesteringen	6,34	6,81	6,50	6,20
c. Investerings in woongebouwen	20,94	20,90	20,43	21,00
Voorraadwijziging	4,08	1,14	1,13	1,29
Totaal van de nationale bestedingen	365,27	371,60	376,83	385,31
Uitvoer van goederen en diensten	311,93	319,03	320,88	336,41
Invoer van goederen en diensten	307,37	314,54	314,99	328,80
Bruto binnenlands product	369,84	376,09	382,71	392,91
Bruto nationaal inkomen	373,89	379,47	386,16	396,45

(1) Inbegrepen zelfstandigen en izw's

Tabel B.2. Bbp en belangrijkste bestedingscategorieën in volume

<i>Groeivoeten</i>				
	2011	2012	2013	2014
Consumptieve bestedingen van de particulieren	0,2	-0,3	0,4	0,8
Consumptieve bestedingen van de overheid	0,8	0,8	0,3	1,0
Bruto vaste kapitaalvorming	4,1	-0,1	-2,3	0,6
a. Bedrijfsinvesteringen (1)	8,6	0,1	-1,1	1,8
b. Overheidsinvesteringen	5,3	7,4	-5,0	-6,3
c. Investerings in woongebouwen	-5,3	-2,8	-4,4	-0,4
Voorraadwijziging (2)	0,6	-0,4	0,0	0,0
Totaal van de nationale bestedingen	1,8	-0,4	-0,2	0,8
Uitvoer van goederen en diensten	5,5	0,7	0,2	3,6
Invoer van goederen en diensten	5,6	0,6	-0,1	3,4
Netto-uitvoer (2)	0,0	0,1	0,3	0,3
Bruto binnenlands product	1,8	-0,3	0,1	1,1
Reëel bruto binnenlands inkomen	0,7	-0,4	0,2	1,2
Bruto nationaal inkomen	-0,1	-0,6	0,2	1,2

(1) Inbegrepen zelfstandigen en izw's

(2) Bijdrage tot de groei van het bbp

Tabel B.3. Deflatoren van het bbp en de belangrijkste bestedingscategorieën

<i>Groeivoeten</i>				
	2011	2012	2013	2014
Consumptieve bestedingen van de particulieren	3,1	2,6	1,4	1,4
Consumptieve bestedingen van de overheid	3,5	2,5	2,1	1,1
Bruto vaste kapitaalvorming	3,2	2,5	1,7	1,9
a. Bedrijfsinvesteringen (1)	2,8	2,7	1,6	1,4
b. Overheidsinvesteringen	4,3	0,1	0,5	1,9
c. Investerings in woongebouwen	3,7	2,7	2,2	3,2
Totaal van de nationale bestedingen	3,1	2,2	1,6	1,4
Uitvoer van goederen en diensten	3,9	1,5	0,4	1,2
Invoer van goederen en diensten	5,3	1,7	0,3	1,0
Ruilvoet	-1,3	-0,2	0,1	0,2
Bruto binnenlands product	2,0	2,0	1,7	1,5
<i>Pro memorie:</i>				
Deflator van de totale finale vraag	3,5	1,9	1,0	1,3
Bijdrage van:				
(a) Kosten van binnenlandse oorsprong = (a1)+(a2)+(a3)	1,1	1,1	0,9	0,8
(a1) Loonkosten per product	0,8	1,0	0,4	0,2
(a2) Netto indirecte belastingen per product	-0,1	0,3	0,2	0,1
(a3) Winstmarges per product (2)	0,4	-0,2	0,3	0,5
(b) Invoerkosten	2,4	0,8	0,1	0,5

(1) Inbegrepen zelfstandigen en izw's

(2) Bruto-exploitatatieoverschot van de nationale economie en gemengd inkomen van de zelfstandigen

Tabel B.4. Loonmassa in de marktsector: evolutie en determinanten

Jaargemiddelde groeivoeten, tenzij anders vermeld

	2011	2012	2013	2014
<i>Loontrekkenden in de marktsector</i>				
Loonkost per werkelijk arbeidsuur	2,2	3,2	1,7	1,2
<i>p.m. idem, na aftrek van loonsubsidies (1)</i>	1,8	3,3	1,9	1,1
Loonkost per persoon	2,8	3,2	1,6	1,3
Brutoloon per werkelijk arbeidsuur	2,5	3,1	1,8	1,3
Brutoloon per persoon	3,2	3,1	1,7	1,5
Indexering	2,5	2,8	1,8	1,3
Brutoloon per werkelijk arbeidsuur voor indexering	0,1	0,3	0,0	0,0
Brutoloon per persoon voor indexering	0,7	0,3	-0,1	0,2
Werkgelegenheid loontrekkenden (in aantal uren)	2,5	0,1	-0,4	0,9
Werkgelegenheid loontrekkenden (in aantal personen)	1,8	0,2	-0,3	0,7
Loonmassa inclusief werkgeversbijdragen (2)	4,7	3,4	1,3	2,0
Loonmassa exclusief werkgeversbijdragen	5,1	3,3	1,4	2,2
<i>Impliciete bijdragevoeten (in % van brutoloonmassa)</i>				
Werkgeversbijdragen (sensu lato) (2)	34,3	34,4	34,3	34,2
Werkgeversbijdragen (sensu stricto) (3)	25,0	25,2	25,2	25,2
Werknemersbijdragen (4)	10,5	10,5	10,5	10,5
<i>Inflatie en indexering</i>				
Inflatie: nationaal indexcijfer der consumptieprijzen	3,5	2,8	1,2	1,3
Inflatie: gezondheidsindex	3,1	2,6	1,3	1,4
Indexering lonen en wedden overheidssector	2,7	2,5	2,3	1,0
Indexering sociale prestaties	2,7	2,7	2,0	1,2
<i>Marktsector (loontrekkenden en zelfstandigen)</i>				
Toegevoegde waarde in volume	2,4	-0,5	-0,2	1,2
Arbeidsvolume (in aantal uren)	2,4	0,3	-0,2	0,8
Productiviteit per werkelijk arbeidsuur	0,0	-0,9	-0,1	0,5

(1) Volgens de methodologie van de nationale rekeningen, esr 95, moeten de loonsubsidies geregistreerd worden als een subsidie en niet als een rechtstreekse vermindering van de lasten op arbeid. Bij de definitie van de loonkosten worden zij dus niet in rekening gebracht. De loonsubsidies zijn van allerlei aard en worden door verschillende entiteiten van de overheid gefinancierd (door de sociale zekerheid: Sociale Maribel, alternatieve financiering van de lastenverlagings voor de non-profit, activering van werkloosheidsvergoedingen, dienstencheques, jongerenbonus non-profit; door de federale fiscaliteit: nacht- en ploegenarbeid, overuren, algemene subsidie, onderzoekers, koopvaardij, zeevisserij, zeesleepvaart, baggeraars, sportlui; door het Vlaams Gewest: oudere werklozen; door het Waals Gewest: Prime à l'emploi).

(2) Inclusief fictieve, extralegale en werkgeversbijdragen ontvangen door de federale overheid

(3) Werkgeversbijdragen ontvangen door de sociale zekerheid

(4) Exclusief vrijwillige werknemersbijdragen

Tabel B.5. Situatie op de arbeidsmarkt

Duizendtallen, jaargemiddelden

	2011	2012	2013	2014
I Totale bevolking (II+III)	10993,6	11075,0	11155,6	11237,2
I.bis Bevolking op arbeidsleeftijd	7225,0	7249,9	7274,7	7300,2
II. Inactieve bevolking (concept FPB)	5744,1	5809,1	5876,8	5921,9
III. Beroepsbevolking (concept FPB) (IV+V+VI)	5249,5	5265,8	5278,8	5315,3
IV. Binnenlandse werkgelegenheid	4544,9	4553,1	4545,4	4564,1
(a) Loon- en weddetrekkenden	2968,2	2973,9	2963,1	2981,2
(b) Zelfstandigen	735,6	741,6	747,6	749,6
(c) Overheidsadministratie	841,1	837,6	834,7	833,3
V. Grensarbeid (saldo)	76,9	76,5	76,5	76,5
VI. Werkloosheid (concept FPB)	627,7	636,3	656,9	674,7
(a) Niet-werkende werkzoekenden (1)	544,7	559,2	584,9	607,7
(b) Oudere niet-werkzoekende UVW's (2)	83,1	77,1	72,1	67,0
Werkloosheidsgraad (VI/III)	12,0	12,1	12,4	12,7
Activiteitsgraad (III/I.bis)	72,7	72,6	72,6	72,8
Werkgelegenheidsgraad (IV+V/I.bis)	64,0	63,9	63,5	63,6
<i>Pro memorie</i>				
Werkloosheidsgraad (Eurostatstandaard)	7,2	7,6	8,6	8,9

(1) Exclusief PWA-werkgelegenheid

(2) Stat Info definitie (op basis van betalingen)

Tabel B.5.bis Situatie op de arbeidsmarkt - detail

Duizendtallen, jaargemiddelden

	2011	2012	2013	2014
I. Totale bevolking (II+III)	10993,6	11075,0	11155,6	11237,2
I.bis Bevolking op arbeidsleeftijd	7225,0	7249,9	7274,7	7300,2
II. Inactieve bevolking (concept FPB)	5744,1	5809,1	5876,8	5921,9
<i>waarvan met RVA-uitkering (1):</i>	192,2	186,9	183,6	180,6
- Vrijgestelden om sociale en familiale redenen	9,0	8,3	7,6	7,2
- Vrijgestelden om reden van studies	21,6	22,1	22,3	22,4
- Volledige loopbaanonderbreking (2)	24,3	23,3	22,7	22,2
- Conventioneel voltijds brugpensioen	119,2	115,0	111,6	108,9
- Volledig werklozen in beroepsopleiding	18,1	18,1	19,5	19,9
III. Beroepsbevolking (concept FPB) (IV+V+VI)	5249,5	5265,8	5278,8	5315,3
IV. Binnenlandse werkgelegenheid	4544,9	4553,1	4545,4	4564,1
<i>waarvan met RVA-uitkering (1):</i>	417,4	402,9	372,8	368,8
- Deelt. IGU (4) + onvrijw. deelt. met uitkering	52,5	51,7	50,8	50,8
- Activering	116,8	101,4	77,2	77,2
** Plaatselijke werkgelegenheidsagentschappen	3,2	2,5	2,0	1,6
** Herinschakelingsprogramma	0,0	0,0	0,0	0,0
** Plan 'activa' (5)	90,0	72,6	49,5	53,1
** Herintegratie oudere werklozen	17,4	20,1	19,5	16,4
** Doorstromingsprogramma	4,9	4,8	4,8	4,8
** Eerste werkervaring	0,0	0,0	0,0	0,0
- Gedeeltelijke loopbaanonderbreking (2)	247,0	248,7	244,0	240,0
- Deelt. Bruggepensioneerden	0,7	0,7	0,5	0,4
- Volledig werklozen tewerkgesteld in beschutte werkplaats	0,4	0,3	0,3	0,3
V. Grensarbeid (saldo)	76,9	76,5	76,5	76,5
VI. Werkloosheid (concept FPB)	627,7	636,3	656,9	674,7
(a) Niet-werkende werkzoekenden (6)	544,7	559,2	584,9	607,7
(b) Oudere niet-werkzoekende UVW's (1)	83,1	77,1	72,1	67,0
p.m. Uitkeringsgerechtigd na vrijwillig deeltijdse betrekking (1)	28,1	28,2	28,5	28,4
p.m. Tijdelijke werkloosheid (1)(7) (budgettaire eenheden)	35,9	41,0	44,4	40,2
p.m. UVW-WZ (1)(8) - jaarlijkse verandering	-16,7	-4,6	16,5	5,0

(1) Stat Info definities (op basis van betalingen)

(2) Inclusief tijdskrediet en crisistijdskrediet

(3) Zonder inbegrip van de tijdelijke werkloosheid

(4) Deeltijdse werknemers met behoud van rechten die al dan niet een inkomensgarantie-uitkering (IGU) genieten

(5) Inclusief SINE, startbonus en stagebonus

(6) Exclusief PWA-werkgelegenheid

(7) Inclusief crisisschorsing bedienden

(8) Inclusief PWA-vrijgestelden